

—
SONDER

Nätutvecklingsprocessen för utbyggnad av region- och transmissionsnät

Kartläggning och nulägesanalys av
nätutvecklingsprocessen för linje

Innehåll

Innehåll.....	2
Begreppsförklaringar.....	3
Sammanfattning.....	5
1. Inledning.....	6
1.1 Uppdrag.....	6
1.2 Bakgrund.....	6
2. Metod.....	7
2.1 Informationskällor.....	7
2.2 Arbetsätt.....	7
3. Processens aktörer.....	8
3.1 Nätägare.....	8
3.2 Länsstyrelserna.....	8
3.3 Energimarknadsinspektionen.....	9
3.4 Lantmäteriet.....	9
4. Nätutvecklingsprocessen.....	11
4.1 Visualisering.....	11
4.2 Processens tre arbetsströmmar.....	13
4.3 Processens fem steg.....	16
5. Ledtider.....	31
5.1 Samråd.....	31
5.2 Nätkoncession.....	33
5.3 Projektering.....	34
5.4 Summering.....	35
Källhänvisningar & referenser.....	36
Bilaga 1 – Övergripande processkarta.....	37

Begreppsförklaringar

Arkeologisk utredning: genomförs med syfte att fastställa om fornlämningar finns inom området för planerad byggnation.

Artskydd: artskydd är de lagar och åtgärder som samhället har beslutat om för att skydda och gynna arter som på något sätt hotas av människans verksamheter.

Avgränsningssamråd: ett tillfälle där myndigheter och den berörda allmänheten får möjlighet att tidigt delta i processen och påverka projektets utformning och beslutsunderlag. Speciellt fokus ligger på utformningen av MKB och dess innehåll.

Biotopskydd: biotopskyddsområde är en skyddsform som används för små mark- och vattenområden, så kallade biotoper. Det handlar om områden eller objekt som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter. Biotoperna är viktiga för vanligare arter, samt för omväxling i landskapet. Kan vara utpekade områden eller generellt skyddade objekt.

Ledningsrätt: en rätt att använda annans mark för att anlägga, nyttja och underhålla ledningar. Skapas genom ett lantmäteribeslut och gäller för all framtid. Kan ändras eller upphävas genom ett nytt lantmäteribeslut.

Lokalnät: lokalnäten drivs till största delen med stöd av nätkoncessioner för område upp till 20 kV, men det finns områden med högre spänningsnivåer. Lokalnäten ägs av cirka 160 företag av varierande storlek och ägandeformer.

Markupplåtelseavtal: ett civilrättsligt avtal som innebär rätt för en fastighet att på visst sätt använda en annan fastighet.

Natura 2000: Natura 2000 är ett nätverk av skyddade naturområden med arter eller naturtyper som i ett europeiskt perspektiv betraktas som särskilt skyddsvärda. Samtliga EU-länder ska utse områden, så kallade Natura 2000-områden, som tillsammans bildar ett ekologiskt sammanhängande nätverk av livsmiljöer.

Nätkoncession: nätägare som vill använda och/eller bygga el- och naturgasledningarna måste ansöka om koncession hos nätmyndigheten Energimarknadsinspektionen (Ei). Tillståndet som Ei prövar och beslutar om kallas för koncession. Det finns nätkoncession för linje och för område.

Regionnät: regionnätet drivs med stöd av nätkoncessioner för linje och är huvudsakligen på spänningsnivåer mellan 30 och 130 kV, även om lägre och högre spänningsnivåer förekommer för enstaka ledningar. Regionnäten transporterar el från transmissionsnätet till lokala nätet och i vissa fall direkt till större elanvändare.

Strandskydd: syftar till att allmänhetens tillgång till strandområden ska stärkas på lång sikt samt att livsvillkor för djur- och växtlivet bevaras.

Transmissionsnät: (tidigare stamnät): transmissionsnätet drivs med stöd av nätkoncessioner för linje och är på spänningsnivåerna 220 och 400 kilovolt (kV). Till transmissionsnätet hör även flertalet ledningar som länkar samman det svenska elnätet med andra länder. Transmissionsnätet transporterar el långa sträckor med höga spänningsnivåer. Transmissionsnätet ägs av staten och förvaltas av Svenska kraftnät.

Vattenverksamhet: att utföra arbeten och anläggningar som förändrar vattenområdets djup, storlek eller läge kallas för vattenverksamhet. För att få utföra vattenverksamhet krävs oftast tillstånd, som

— SONDER

utförs via mark- och miljödomstolen (MMD). Vid mindre vattenverksamhet kan det räcka med en anmälan hos Länsstyrelsen.

Undersökningssamråd: i undersökningssamrådet är målet att undersöka sträckningens miljöpåverkan. Nätägaren samlar också information om MKB innehåll och utformning.

Förkortningar

MKB = Miljökonsekvensbeskrivning

MMD = Mark- och miljödomstolen

MÖD = Mark- och miljööverdomstolen

BMP = Betydande miljöpåverkan

Sammanfattning

Den här rapporten är en del av regeringsuppdraget "Kortare ledtider för elnätsutbyggnad" och redovisar en kartläggning av dagens process för att bygga ut eller förstärka det svenska elnätet. Utgångspunkten för arbetet har varit att skapa en visualisering över processens nuläge och att beskriva processens olika steg, aktiviteter, komplicerande faktorer, tidsåtgång samt berörda aktörer.

I processen ansvarar nätägaren för att bygga och underhålla sin del av elnätet och har ensamrätt på överföring av el i sitt nät. Länsstyrelserna ansvarar för att utvecklingen av elnätet följer framför allt miljölagar och förordningar samt säkerställer att elledningen inte kommer i konflikt med de allmänna intressen som finns på platsen. Energimarknadsinspektionen ansvarar för att pröva och besluta om nätkoncession, och i de fall nätägaren ansöker om ledningsrätt ansvarar Lantmäteriet för att säkerställa att nätägaren får tillträde till den mark som behövs för att bygga ledning.

Arbetet i processen utförs i tre arbetsströmmar. I arbetsströmmen *tillstånd* bedrivs arbete för att säkerställa att alla tillstånd finns på plats för att möjliggöra byggnation av ledningen. I strömmen *markåtkomst* görs allt arbete som krävs för att få tillträde till den mark där ledningen ska dras fram, och arbetsströmmen *teknik* utgörs av det arbete som behövs för en ändamålsenlig teknik för uppförande och drift av ledningen.

Processen delas vidare in i fem steg. I det första steget *nätutredning* genomför nätägaren förberedande aktiviteter som leder fram till ett beslut om att påbörja arbetet med att anlägga en ledning. Behovet av utökad kapacitet i nätet kan komma från en extern kund som vill bygga en vindkraftpark eller fabrik, eller från interna behov att öka effekten i någon del av nätet. I steget *samråd* genomför nätägaren de aktiviteter som krävs för att sammanställa en ansökan om nätkoncession. I steget *nätkoncession* utför Energimarknadsinspektionen prövning och fattar beslut om nätkoncession. Efter att nätägaren fått koncession påbörjas steget *projektering*, där fokus ligger på att säkra tillgång till mark, söka tillstånd och dispenser som krävs samt att detaljplanera och förbereda för själva byggnationen. Det sista steget är *byggnationen* av ledningen.

Rapporten redovisar aktiviteter, komplicerande faktorer och ledtider i processens olika delar. Underlaget för kartläggningen kommer från intervjuer och workshops med deltagare från Energimarknadsinspektionen, fyra länsstyrelser samt Lantmäteriet. Vidare har en stor andel av region- och transmissionsnätägarna bidragit med erfarenheter och information.

Nätägarna och myndigheterna har uppskattat att nätutvecklingsprocessen i bästa fall tar 7 år men kan ta upptill 15 år, vilket får ses som en ytterlighet. I de fall ledtiden tar 15 år innefattas även överklagande då dessa avsevärt påverkar ledtiden. Det är en komplex process med många aktörer och intressen att ta hänsyn till. Lagar och förordningar styr mycket av arbetet, där varierande bedömningar är exempel på en komplicerande faktor som framkommit under kartläggningen. Nätutvecklingsprocessen har sekventiella delar och steg i processen som hanteras separat. Detta försvårar samarbete och kunskapsutbyte mellan aktörer som involveras vid olika steg under processen. Kartläggningen som redovisas i den här rapporten har däremot visat på goda möjligheter att förkorta ledtiderna i processens respektive steg. Det står klart att viljan att effektivisera processen, och således korta ledtiderna, finns hos såväl myndigheter som nätägare.

1. Inledning

Den här rapporten är framtagen av Sonder AB, som en del av regeringsuppdraget ”Kortare ledtider för elnätsutbyggnad”. Rapporten redovisar resultatet av en kartläggning som beskriver hur processen för att bygga ut eller förstärka det svenska region- och transmissionsnätet ser ut idag. Nätutvecklingsprocessen innefattar tre arbetsströmmar och fem steg som beskriver processen från det att ett behov av nätförstärkning/utbyggnad av ett elnät identifierats, till att ledningen kan tas i drift.

1.1 Uppdrag

Hösten 2021 fick Energimarknadsinspektionen (Ei), Lantmäteriet och länsstyrelserna i uppdrag av regeringen att utveckla och testa nya arbetssätt för att bättre koordinera hanteringen av de tillstånd och rättigheter som krävs för att bygga ut eller förstärka det svenska elnätet. Effektivare tillståndprocesser och kortare ledtider ska bidra till ökad elektrifiering, omställning till nettonollutsläpp från transportsektor och industri, samt till ett konkurrenskraftigt svenskt näringsliv. I uppdraget ingår att utveckla och testa nya arbetssätt för hantering av de tillstånd och rättigheter som krävs för att bygga ut eller förstärka elnätet. Ei leder arbetet och ska redovisa uppdraget till Infrastrukturdepartementet senast den 1 maj 2023. Sonder AB har lett arbetet med kartläggning och identifiering av processer och arbetsmoment som ingår i nätutvecklingsprocessen för linje.

1.2 Bakgrund

Det svenska elnätet består av tre olika delar, *Transmissionsnät*, *Regionnät* och *Lokalnät*. Nätutvecklingsprocessen berör främst transmissionsnät och regionnät (Ei, 2022), och nätkoncession för linje gäller för enskild elledning med bestämd sträckning enligt ellagen.

Transmissionsnätet ägs av affärsverket Svenska kraftnät och innefattar en spänning på 220 eller 400 kV. Från *transmissionsnätet* transporteras elen från de stora kraftproducenterna till *regionnäten*. Regionnäten ägs av fem nätägare, varav Vattenfall eldistribution, E.ON och Ellevio är de tre största. Spänningen i de regionala näten är mellan 30 och 130 kV. Från de regionala näten transporteras elen via *lokala elnät* till slutanvändarna. De lokala elnäten ägs av drygt 160 små och stora elnätsföretag (SVK, 2021; E.ON, 2021).

2. Metod

Utgångspunkten för arbetet har varit att skapa en visualisering över nätutvecklingsprocessens nuläge och att beskriva processens olika steg, aktiviteter, komplicerande faktorer, tidsåtgång samt berörda aktörer ingående. I rapporten beskrivs, som tillägg till detta, vad lagen och olika förordningar ställer för krav kopplat till processens aktiviteter.

2.1 Informationskällor

Som stöd i kartläggningen har information från följande regelverk använts:

- *Ellag (1997:857)*
- *Förordning (2021:808) om nätkoncession*
- *Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar*
- *Förvaltningslag (2017:900)*
- *Kulturmiljölag (1988:950)*
- *Ledningsrättslag (1973:1144)*
- *Miljöbalk (1998:808)*
- *Miljöbedömningsförordning (2017:966)*

Representanter från följande myndigheter har varit delaktiga i projektet: Ei, Lantmäteriet, samt Länsstyrelserna i Norrbottens, Södermanlands, Västra Götalands och Kronobergs län. Representanter från Ellevio, E.ON, Skellefteå kraft och Svenska kraftnät har bidragit med information ur ett nätägarperspektiv.

De aktörer som varit delaktiga i uppdraget presenteras mer ingående i kommande kapitel (3), samt genomgående i rapporten.

2.2 Arbetsätt

Informationsinsamlingen har främst baserats på berörda myndigheters och nätägares kunskap och erfarenheter genom möten, intervjuer och workshops. Tidigare framtaget material från respektive myndighet har använts för att skapa en första förståelse för arbetsätt och processer. Kontinuerliga uppföljnings- och avstämningsmöten har hållits mellan beställaren (Ei) och Sonder.

Berörda myndigheter och nätägare har involverats genom mejl- och telefonkontakt med målet att skapa samsyn och förståelse för deras arbetsätt och nätutvecklingsprocessens nuläge. Den återkommande dialogen har också syftat till att säkerställa aktörernas acceptans på framtagen beskrivning av nätutvecklingsprocessen. I workshops deltog personer från Ei, Lantmäteriet och länsstyrelserna. Dessa tillfällen gav möjlighet för deltagarna att interagera med varandra, och i grupp samarbeta för att skapa en nulägesbild över processen.

Det är nödvändigt att förstå att nätägarna och länsstyrelserna bedriver sitt arbete med nätutvecklingsprocessen på olika sätt. Det innebär att nätutvecklingsprocessen som presenteras i denna rapport är en generalisering, och därmed inte representerar någon nätägares eller länsstyrelses enskilda process.

Under samtliga intervjuer och workshops har löpande anteckningar tagits och sammanställts. Anteckningarna har vidare delats med involverade parter och transparent funnits att tillgå under uppdraget.

3. Processens aktörer

I det här kapitlet beskrivs involverade aktörers roller och ansvar i nätutvecklingsprocessen.

3.1 Nätägare

De bolag som äger det svenska elnätets delar, från transmissionsnät till regionala och lokala nät kallas för nätägare. En nätägare ansvarar för sin del av det fysiska nätet och har ensamrätt på överföring av el i sitt nät. Ett behov av att antingen förstärka en befintlig ledning eller bygga en ny ledning uppstår internt hos nätägaren, eller hos dess kunder. Till följd av att nätutvecklingsprojekt kan bli både dyrt och stöta på komplikationer ligger det naturligt i nätägarens intresse att nätutvecklingsprocessen fungerar så effektivt som möjligt.

Nätägarens ansvar är att ta fram underlag, genomföra samråd med samtliga berörda sakägare och myndigheter, ta hänsyn till natur- och kulturvärden, genomföra miljöinventeringar, ansöka om tillstånd och dispenser, säkerställa markåtkomst för undersökning och byggnation samt upphandla och genomföra projektering och byggnation. En betydande del av nätägarens arbete handlar om att ansöka om nätkoncession hos Ei, där bland annat en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) är en viktig komponent.

En del nätägare upplever att det sker löpande förändringar i lagkrav, till exempel större ansvar än tidigare för att inte störa eller hota fridlysta arter vid avverkning, vilket medför att förutsättningarna under processen löpande förändras. Det är en komplicerande faktor för nätägarna.

Nätägaren är involverad i nätutvecklingsprocessens samtliga steg, och ska på olika sätt hålla kontakt med berörda sakägare, exempelvis genom direkt dialog och samråd. En del nätägare uttrycker att ett tydligt och löpande informationsutbyte med sakägare underlättar processen och undviker att motstånd och konflikter uppstår.

3.2 Länsstyrelserna

Länsstyrelsens uppdrag är att företräda staten ute i landets totalt 21 län, och skapa samverkan mellan dem. Det innebär att verka för att nationella mål får genomslag i länet, samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser, främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet, främja samverkan mellan kommuner, regioner, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer i länet samt ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den (länsstyrelsen, u.å.). Rörande nätutveckling är länsstyrelsernas arbete fokuserat på bland annat naturvård, miljö- och hälsoskydd och samhälls- och infrastrukturplanering. I projekt med längre sträckningar som korsar länsgränser, kan nätägaren behöva involvera flera länsstyrelser, och anpassa dialogen utifrån de inblandade länsstyrelsernas olika förutsättningar och arbetssätt. En del av nätägarna upplever att länsstyrelsernas bedömning av lagar och regleringar skiljer sig, vilket skapar oförutsägbarhet i processen. Det kan bero på att olika förutsättningar råder i olika län men också regionala skillnader i olika beslut, till exempel strandskydd och markavvattningsförbud.

Utifrån samtal med olika länsstyrelser är det tydligt att de har diverse roller i nätutvecklingsprocessen. De kan vara *rådgivare*, *beslutsfattare* och/eller *samordnare*. Det är dock viktigt att poängtera att länsstyrelserna inte enhetligt agerar rådgivare, beslutsfattare eller samordnare. Hur de arbetar kan skilja sig åt mellan olika län, vilket bland annat beror på prioriteringar, resurstillgång och ärendets komplexitet. Vidare följer en beskrivning av de olika rollerna.

Rådgivare – enligt miljöbalken ska en verksamhetsutövare samråda om föreslagen nätkoncession kan innebära betydande miljöpåverkan genom ett undersökningssamråd med Länsstyrelsen, kommun

och andra sakägare. Om länsstyrelsen beslutar om BMP genomförs ett avgränsningssamråd, där länsstyrelsen ska verka för att innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen får den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för tillståndsprövningen. Länsstyrelsen kan också ge nätägaren råd kring vilka miljö- och kulturinventeringar som behöver genomföras, exempelvis kan de ge nätägaren specifika krav eller kännedom om särskilda förhållanden på platser som nätägaren behöver beakta. I avgränsningssamrådet ska länsstyrelsen enligt miljöbalken fortsatt inkluderas på grund av deras särskilda miljöansvar.

Utifrån diskussion med nätägare framgår det att länsstyrelsen också kan bistå nätägaren med planeringsunderlag, där en del underlag är kopplade till inventeringar och utredningar som länsstyrelsen genomför. Nätägaren kan be om tillgång till underlagen från länsstyrelsen och använda dem som stöd för att möjliggöra en så bra utredning som möjligt.

Beslutsfattare – enligt miljöbalken ska länsstyrelsen efter undersökningssamrådet avgöra om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan (BMP) eller ej. Länsstyrelsen beslutar om sträckningen kan tänkas medföra BMP i de fall nätägaren inte själv gjort en bedömning. Länsstyrelsen är därmed beslutsfattare i avgörandet av koncessionens miljöpåverkan, samt i vissa följdtilstånd och dispenser, som förklaras mer ingående löpande i rapporten.

Samordnare – enligt miljöbalken ska den som avser bedriva verksamhet (nätägaren i detta fall) lämna samrådsredogörelsen från undersökningssamrådet till länsstyrelsen, där de redogör för hur samrådet gått till, vilka som bjudits in och vad som framkommit under samrådet. När länsstyrelsen tar beslut om BMP beaktar de synpunkter som nätägarna fått in i samrådet gällande allmänna intressen och genomför en sammanvägd bedömning av dessa yttranden. Länsstyrelsen kan även påpeka om de upptäcker att nätägaren har missat en samrådspart som de måste beakta.

3.3 Energimarknadsinspektionen

Ei är en expert- och tillsynsmyndighet som verkar på uppdrag av regeringen och infrastrukturdepartementet. I första hand ska Ei tillämpa de lagar och regler som gäller deras område. De arbetar fortsatt, bland annat, för att bidra till att energipolitiken som bedrivs av regering och riksdag genomförs, utvecklar regler för el- och fjärrvärme och arbetar stärkande med en fungerande energidistribution i Sverige (Ei, 2020).

För att bygga en kraftledning för överföring av el enligt ellagen krävs nätkoncession, ett tillstånd som i de flesta fall prövas av Ei. I de fall ett ärende ska prövas av regeringen bereder Ei ärendet och lämnar över det till regeringens prövning med ett förslag till beslut. Ei prövar ansökningar om nätkoncession i nätutvecklingsprocessen, där de granskar ansökan, begär komplettering från nätägaren, remitterar ärendet till bland annat berörda myndigheter och sakägare och kommunicerar yttranden till nätägaren, vilket även inkluderar eventuell begäran om ytterligare komplettering eller bemötande. Ei fattar till sist beslut om nätkoncession.

Om nätägarens underlag är ofullständiga och Ei måste begära komplettering från nätägaren påverkas tiden för prövningen för ärendet. Beroende på hur många och långa yttranden som inkommer under remissrundan, samt hur komplext och omfattande ärendet är påverkar också handläggningstiden för Ei:s prövning.

Regler om nätkoncession finns i ellagen och i förordningen om nätkoncession.

3.4 Lantmäteriet

Lantmäteriet består av tre verksamhetsområden, fastighetsbildning, fastighetsinskrivning och geodata, som ansvarar för fastighetsindelningen i Sverige, och försörjer offentlig sektor, näringsliv och

— SONDER

privatpersoner med information om geografi och fastigheter. Inom fastighetsbildning fattas beslut om nya fastigheter, om ändring av existerande gränser, samfälligheter, servitut och ledningsrätter. Fastighetsinskrivning ansvarar bland annat för beslut om lagfarter och registrering av inskrivningsärenden (till exempel avtals servitut och nyttjanderätter) till fastighetsregistret, förberedelser inför fastighetstaxering och ärenden till samfällighetsföreningsregistret. Geodata skapar och tillhandahåller geografisk information och fastighetsinformation (lantmäteriet, u.å).

I nätutvecklingsprocessen ansöker nätägaren om ledningsrätt från Lantmäteriet. Lantmäteriet bildar ledningsrätt genom en lantmäteriförrättning och utreder i förekommande fall ersättningsfrågor och beslutar om ersättning för intrång. Om nätägaren tecknat markupplåtelseavtal (avtals servitut, nyttjanderätt) med markägare kan de ansöka om fastighetsinskrivning för registrering i fastighetsregistret hos Lantmäteriet. För att få en långsiktigt hållbar rätt till mark kan nätägaren vända sig till Lantmäteriet och ansöka om ledningsrätt. Det är vanligt, utifrån diskussioner med nätägare, att nätägare, trots att de har markupplåtelseavtal med markägare vänder sig till Lantmäteriet och ansöker om ledningsrätt för hela ledningssträckan.

Om nätägaren inte tecknat markupplåtelseavtal med samtliga berörda markägare är Lantmäteriets roll i processen mer omfattande, eftersom en tvingande ledningsrätt krävs för att kunna bygga på marken. En del av nätägarna som deltagit i detta uppdrag menar att frivilliga markupplåtelseavtal tecknas med cirka 90–95% av berörda markägare, och att resterande 5–10% måste hanteras genom att ansöka om ledningsrätt. Däremot menar andra nätägare att det skiljer sig åt beroende på vart i landet markupplåtelseavtalen ska tecknas, och att det i södra Sverige är svårt att nå frivilliga överenskommelser jämfört med i norra Sverige.

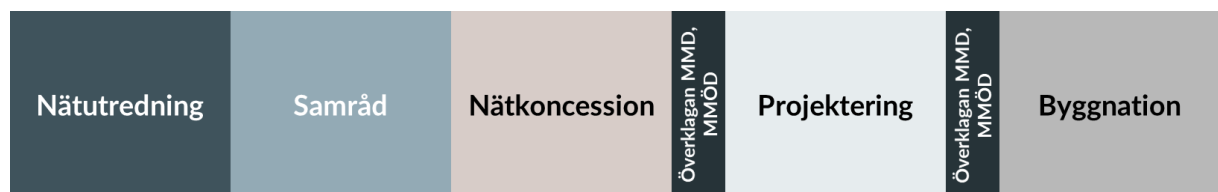
4. Nätutvecklingsprocessen

4.1 Visualisering

Processen kan i sin enklaste form visualiseras i fem steg:

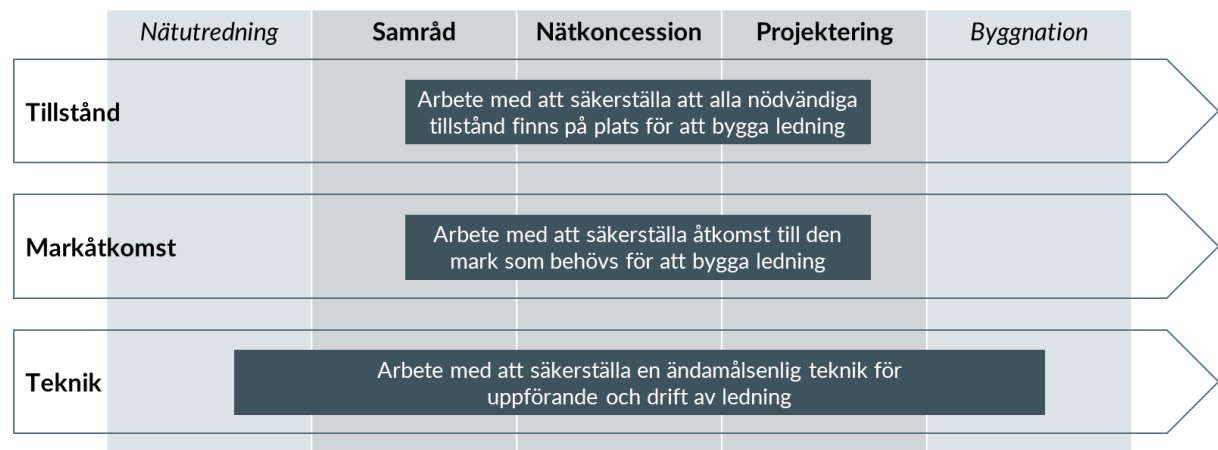
1. Nätutredning
2. Samråd
3. Nätkoncession
4. Projektering
5. Byggnation

I processen finns möjlighet för sakägare att överklaga myndighetsbeslut till mark- och miljödomstolen (MMD), och vidare till mark- och miljööverdomstolen (MMÖD).

Figur 1 – Nätutvecklingsprocessens fem steg

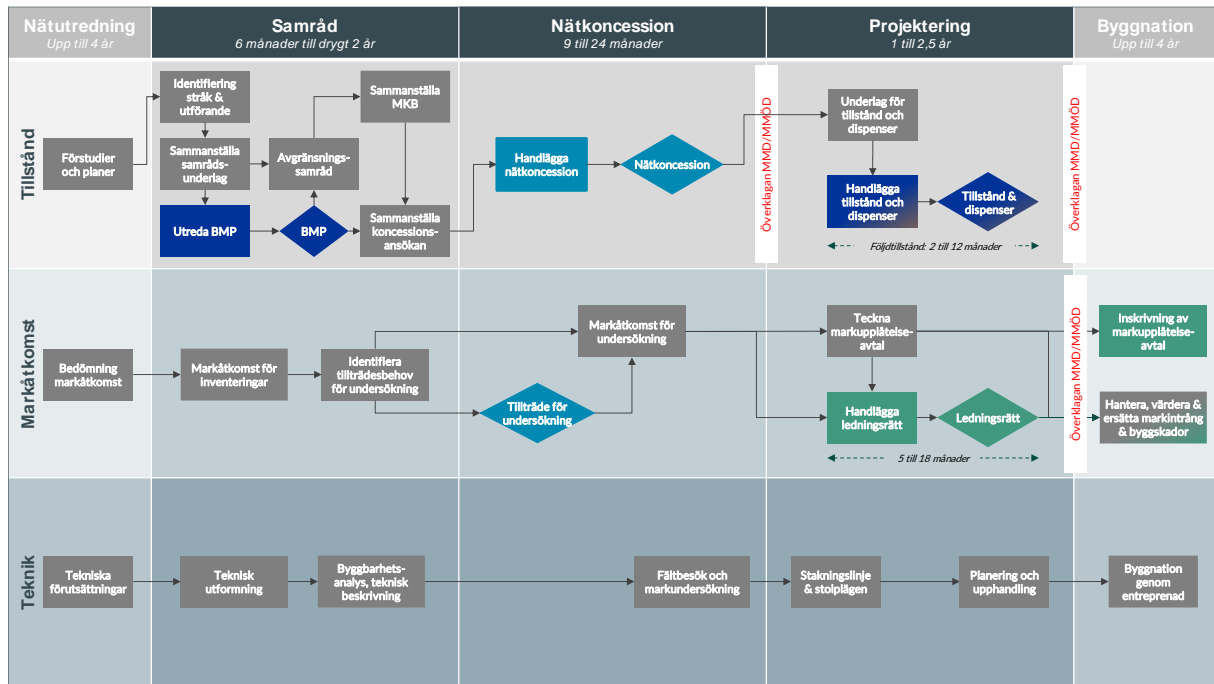
Nätutvecklingsprocessens fem steg löper alla genom tre arbetsströmmar, där aktiviteter kan genomföras både sekventiellt och parallellt.

Figur 2 - Nätutvecklingsprocessens tre arbetsströmmar

I arbetsströmmen *tillstånd* genomförs aktiviteter som syftar till att säkerställa att nödvändiga tillstånd och dispenser finns på plats för att bygga ledning. I strömmen *markåtkomst* genomförs aktiviteter för att säkerställa åtkomst till den mark som behövs för att bygga ledning. Till sist genomförs aktiviteter i strömmen *teknik* för att säkerställa en ändamålsenlig teknik som uppfyller alla krav på uppförande och drift av ledning.

I och med att processbilderna ovan är en förenklad visualisering över nätutvecklingsprocessen har en övergripande processkarta (figur 3) tagits fram.

Figur 3 – Övergripande processkarta. Se bilaga 1 för fullskalig processkarta.

Den övergripande processkartan innehåller de steg och arbetsströmmar som presenterats i figur 2, men är kompletterad med ett antal övergripande aktiviteter, som är avgörande för processens framdrift. Processkartan visar i vilken ordning aktiviteterna sker och vilka aktiviteter som genomförs parallellt. De steg där myndigheterna har en betydande roll är markerade med en mörkare ton, *samråd*, *nätkoncession* och *projektering*. Processkartans aktiviteter har olika färg och utförande beroende på vem som ansvarar för aktiviteten, och om aktiviteten innefattar ett tvingande myndighetsbeslut:

- Rektangel = Aktivitet
- Romb = Tvingande myndighetsbeslut
- Grå = Nätägare
- Mellanblå = Ei
- Grön = Lantmäteriet
- Mörkblå = Länsstyrelse
- Brun = Kommun

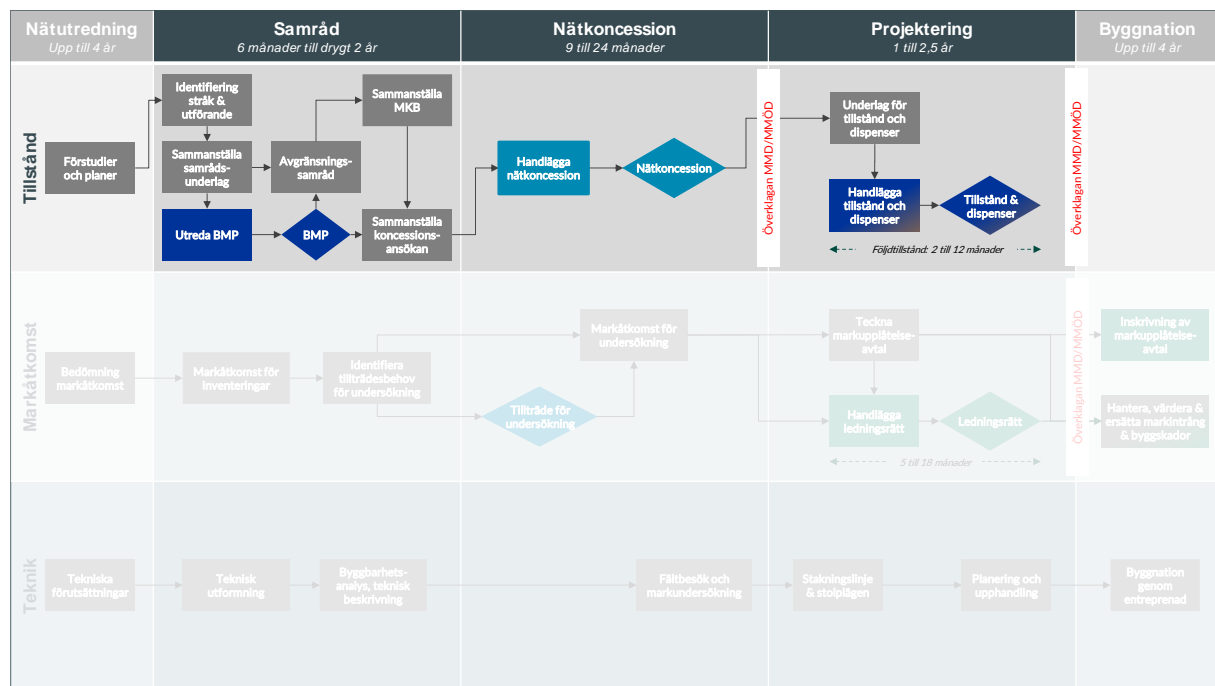
I följande kapitel (4.3) beskrivs arbetsströmmarna översiktligt, med inriktning på respektive arbetsströms fokusområde. I nästkommande kapitel (4.4) förklaras stegen, tillsammans med arbetsströmmarna och aktiviteterna mer ingående för att skapa en bredare förståelse för processkartan som helhet.

Arbetsströmmarna och stegen har tagits fram med inspel från samtliga myndigheter och aktörer.

4.2 Processens tre arbetsströmmar

4.2.1 Tillstånd

I arbetsströmmen *tillstånd* arbetar nätägaren med att säkerställa att nödvändiga tillstånd och dispenser finns på plats för att påbörja byggnationen av ledningen. Nätägaren söker tillstånd och dispenser under flera tillfällen i processen, framför allt för nätkoncession men också under projekteringssteget.

Figur 4 - Arbetsströmmen Tillstånd

Nätägarna uttrycker att handläggningstiden för tillstånd och dispenser kan dra ut på tiden och att det därför i många fall är nödvändigt att söka dessa så tidigt som möjligt. Däremot är vissa tillstånd, till exempel bygglov tidsbegränsade och det är därför viktigt att tillstånden finns på plats i rätt tid. Utifrån diskussion med nätägare är uppfattningen att vissa nätägare avvaktar med att söka vissa tillstånd och dispenser tills ledningens läge och ibland även enskilda stolplaceringar är kända. Exempelvis kan intrång i fornlämning undvikas genom att flytta en enskild stolpe.

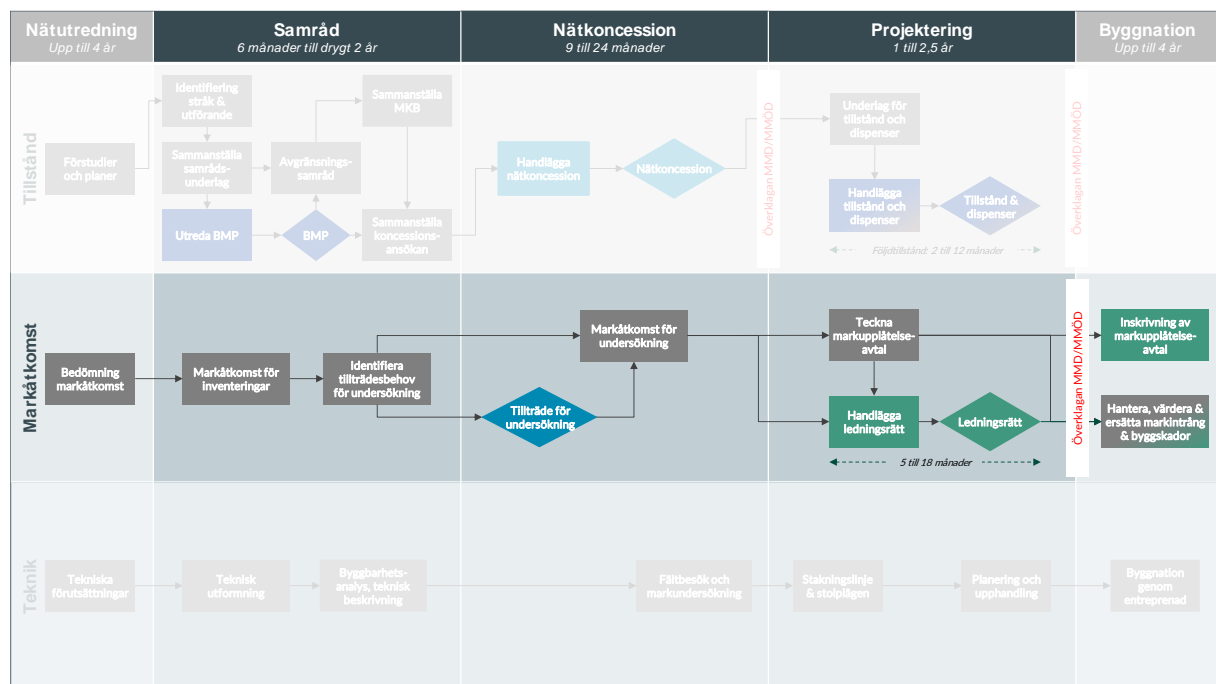
Arbetet i tillståndsströmmen består av nätägarens sammanställning av ansökningar för tillstånd samt handläggning av dessa ansökningar hos berörda myndigheter och kommuner. Sammanställningen av ansökningshandlingar är ett omfattande arbete. Tekniska beskrivningar, utredning av förslag på sträckning och framtagning av kartor är exempel på viktiga och tidskrävande arbeten hos nätägaren. Vidare behöver sakägare identifieras och överläggas med, både genom direkta dialoger och formella samråd.

Mycket av nätägarens arbete handlar om att utreda konsekvenser på miljön där ledningen ska byggas. Länsstyrelsen fattar därefter beslut om BMP, vilket innebär att nätägaren ska ta fram en specifik miljöbedömning om nätkoncessionen bedöms innebära betydande miljöpåverkan. Om inte, ska en liten MKB tas fram. För ansökan om nätkoncession behöver nätägaren exempelvis planera och genomföra ett stort antal nödvändiga miljöinventeringar, som ofta är beroende av tid och säsong på året. Många fågel- och naturvärdesinventeringar kan till exempel bara genomföras under vissa delar

av sommarhalvåret. Ett annat exempel är arkeologiska inventeringar som kräver barmark och dagsljus.

4.2.2 Markåtkomst

I arbetsströmmen *markåtkomst* är målet för nätägaren att få tillgång till marken för undersökning och byggnation. Eftersom nätägaren räknar på breda stråk och korridorer som under arbetets gång smalnar av och blir alltmer specifika, räknas betydligt fler markägare in i början av processen än de som till slut blir berörda. I takt med att ledningssträckan konkretiseras och ledningen får sitt exakta läge klarnar bilden av vilka intressenter byggnationen påverkar, och vilken mark som berörs.

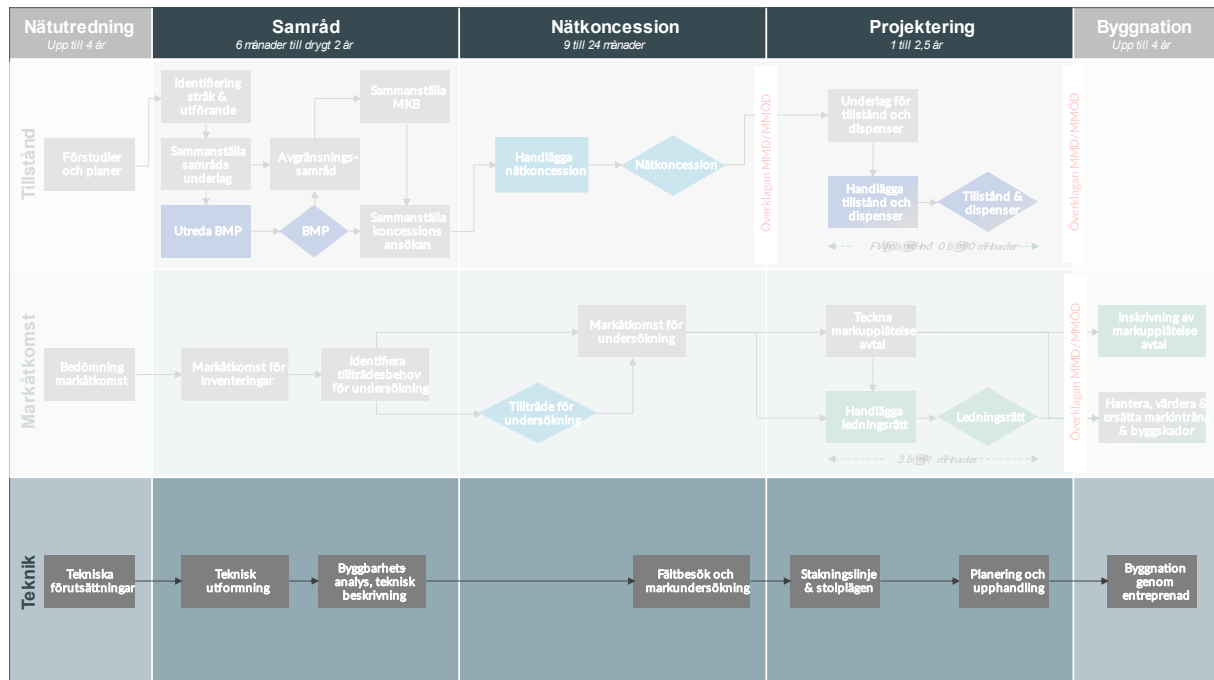

Figur 5 - Arbetsströmmen Markåtkomst

Det mesta av arbetet i markåtkomstströmmen sker parallellt med arbetet i tillstånds- och teknikströmmen.

4.2.3 Teknik

I arbetsströmmen *teknik* är arbetet fokuserat på att säkerställa en ändamålsenlig teknik för uppförande och drift av ledning. Teknikströmmen bidrar med beslutsunderlag till samrådsprocessen som sker i tillståndsströmmen. Nätägaren påbörjar en undersökning avseende ledningens tekniska förutsättningar och skapar på så vis en **preliminär** inriktning.

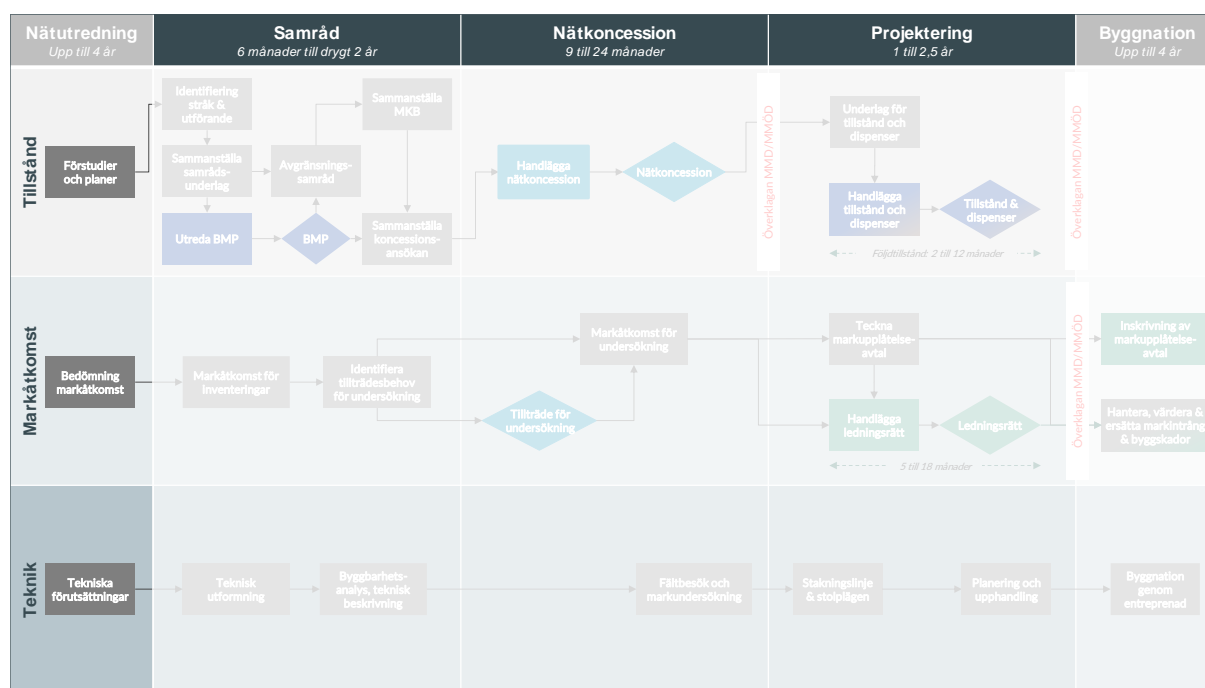
Figur 6 - Arbetsströmmen Teknik

I teknikströmmen genomför nätägaren byggbarhetsanalyser, tar fram tekniska beskrivningar, ofta med hjälp av konsulter, genomför fältbesök och markundersökning. De kartlägger projekterings- och stakningslinjer samt stolplägen. När nätkoncession har beviljats påbörjar nätägaren ett mer detaljerat och kostsamt arbete med projektering och byggnation, där byggnationen genomförs av upphandlad entreprenör.

4.3 Processens fem steg

4.3.1 Nätutredning

Nätutvecklingsprocessen börjar med nätägarens egen nätutredning. Tiden för steget varierar stort. Enligt nätägarnas gemensamma uppskattningar tar en nätutredning upp till 4 år att genomföra. Det beror bland annat på ledningens geografiska sträcka och längd.

Figur 7 - Processteget Nätutredning

I nätutredningen är endast ett fåtal aktörer involverade, eftersom arbetet främst sker internt hos nätägaren. Vissa nätägare nämner att dialoger i stora projekt, ofta i form av så kallade underhandsamråd, påbörjas med myndigheter, kommuner, markägare och samebyar i detta steg. Exempelvis kan länsstyrelsen inkluderas i tidigt skede för att se över planerad sträckning och dess påverkan på samhällsplanering, allmänna och statliga intressen såsom natur- och kulturvärden som finns i området. Den tidiga dialogen kan ge nätägaren vägledning inför det underlag som ska tas fram i samrådssteget.

Aktiviteter

Förstudier och planer

Behovet av nätutbyggnad kommer från att befintlig ledning behöver förstärkas eller från en extern förfrågan, att exempelvis ansluta en planerad vindkraftspark. Nätägaren genomför utredningar, förstudier, nätutvecklingsplaner, investeringsplaner och lönsamhetsanalyser i detta steg. De undersöker sträckningen och dess tekniska förutsättningar grovt utifrån olika perspektiv, som genomförbarhet och framkomlighet. Vissa nätägare stämmer i detta steg av sina tidiga planer och idéer med berörda kommuners detaljplaner både på kort och lång sikt, med länsstyrelsen kring olika miljöaspekter, samt med andra intressenter som lokala el- och telekombolag.

Nätägaren gör även initiala undersökningar för den preliminära sträckningen, för att bättre förstå det geografiska området, vilka miljöinventeringar som behöver göras, och när på året de kan genomföras. Nätägaren kan i detta steg också påbörja en anmälan om utökat abonnemang hos Svenska kraftnät, tillsammans med eventuella tillstånds- och investeringsprocesser hos nätägarens kund. Det kan i vissa fall påverka ledtiderna för processen, men de är inte utredda i den här rapporten. Utöver arbetet med ledningens sträcka kan nätägaren i det här steget ta fram investeringsplaner och upphandla konsulter för inventering och framtagande av MKB som sker i samrådssteget.

Bedömning markåtkomst

Förarbetet med markåtkomst kan påbörjas i detta steg. En del nätägare menar att ambitionen är att påverka så få markägare som möjligt, medan andra nämner att det enskilda markägarintresset väger förhållandevis lätt mot allmänna intressen. Bedömningen blir en första uppskattning av hur komplicerade de föreslagna sträckorna rent markåtkomstmässigt förväntas bli, och är ett viktigt stöd i arbetet med att hitta en lämplig placering av ledningen.

Tekniska förutsättningar

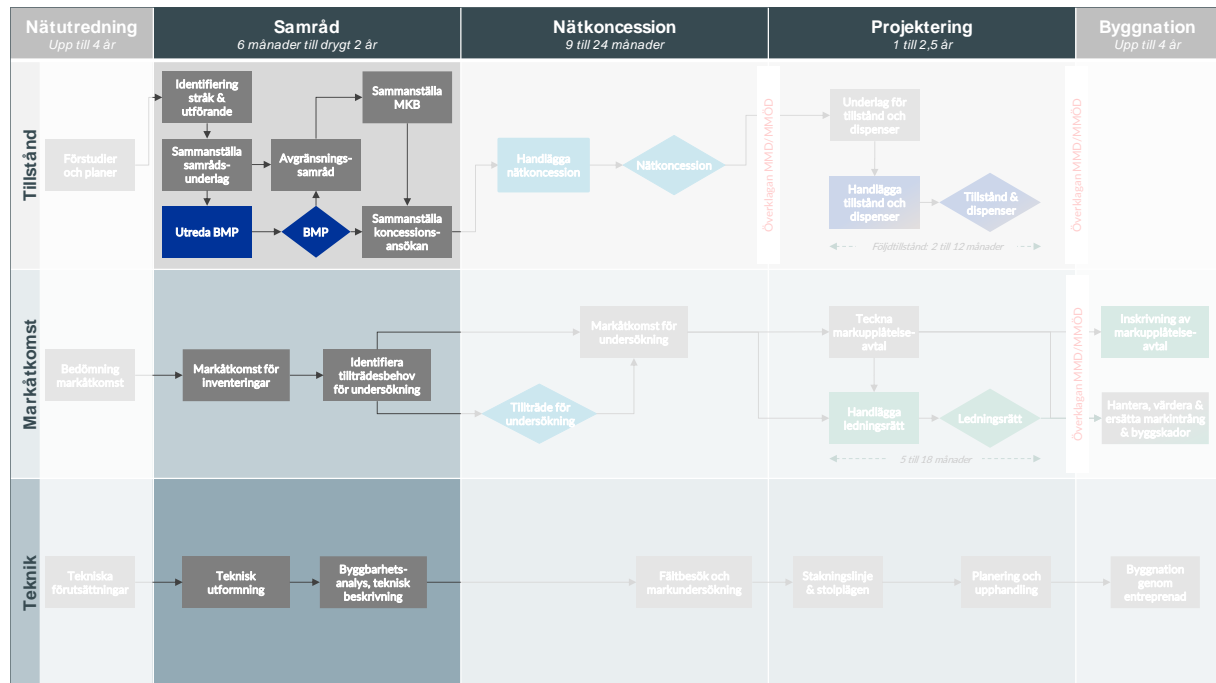
I nätutredningen påbörjar nätägaren arbetet med att utreda förutsättningar för olika teknikval, och gör ofta en preliminär bedömning om ledningen ska föreslås att byggas som markkabel eller luftledning. Luftledning är huvudspåret inom regionnät och transmissionsnät, och det genomförs tidigt en utredning huruvida ledningen kan behöva grävas som markkabel av utrymmesskäl. Valet mellan luftledning och markkabel kan i hög grad påverka den fortsatta processen och flera nätägare menar att en luftledning ofta orsakar mer motstånd och i värsta fall överklaganden i domstol, jämfört med en nergrävd och osynlig markkabel. Nätutredningen är endast ett av flera underlag till valet som tas i samrådet, där fler faktorer gällande teknikvalet vägs mot varandra. Det som framkommer i nätutredningen är således en argumentation (så länge det inte är helt uteslutet att det går att bygga till exempel markkabel) för det kommande teknikvalet och avgörandet sker först när teknikalternativens fördelar och nackdelar vägs mot varandra i samrådet. Nätägaren baserar primärt valet mellan luftledning och markkabel i nätutredningen på vad som är tekniskt lämpligt, tillsammans med eventuell påverkan på andra intressen. Exempelvis påverkar längre sträckningar och högre spänningsnivåer ledningens utförande, där markkabel i många fall inte är tekniskt genomförbart.

Komplicerande faktorer i steget

En utmaning för nätägaren är att förutsättningarna förändras löpande och nya krav ställs på deras arbete. Det kan vara till exempel förändringar i omvärlden eller krav på ledningen som förändrar förutsättningarna, och kan leda till att utredningar behöver göras om senare i processen. Om exempelvis en solcellspark inte realiserats som planerat kan nätägaren behöva ta fram nya prognoser för framtida strömlaster och kapacitet. Tillståndsprocessen för nya vindkraftsparker med bland annat kommunal vetorätt är ytterligare ett exempel på en komplicerande faktor som kan påverka arbetet. Generell kompetensbrist inom nätplanering, intern resursbrist och svårigheter att hitta konsulter kan också påverka ledtiden negativt.

4.3.2 Samråd

I det här steget förbereds koncessionsansökan samtidigt med tekniska analyser och förberedande arbete kring undersökning av berörd mark. Nätägarnas egna uppskattningar är att samrådssteget tar mellan 6 månader och drygt 2 år.

Figur 8 - Processteget Samråd

Aktiviteter

Identifiering stråk & utförande

Nätägaren utreder alternativa framkomliga sträckningar för ledningen, möjligt tekniskt utförande och dess påverkan på mark och miljö. Nätägaren bedömer sedan vilket stråk och vilket tekniskt utförande som föreslås bli det primära förslaget för ledningen.

Sammanställa samrådsunderlag

Syftet med samråd är att informera berörda aktörer, och samla in synpunkter som har betydelse för ledningen i ett tidigt skede. Det finns två olika typer av samråd; **undersökningssamråd**, där målet är att undersöka sträckningens miljöpåverkan samt **avgränsningssamråd**, där speciellt fokus ligger på utformningen av MKB och dess innehåll.

Nätägaren har ansvaret att genomföra undersökningssamråd på ett sätt som uppfyller befintliga lagkrav, och under samrådet lyfts bland annat problemställningar, underlag för bedömning av BMP och alternativa lösningar för ledningens sträckning.

När nätägaren kallar till samråd sker det via brev, och samtliga intresserade får delta i ett fysiskt möte. Formen på samråd är inte reglerad, om det enbart är ett fåtal som berörs av ledningen kan samrådet hållas brevlades. När allmänheten inkluderas i samrådet skickas inbjudan ut via annonser, företagets webbplats eller på annat sätt via internet, med hänvisningar till vart de kan lämna och diskutera sina synpunkter. Samrådet kan bestå av ett eller flera tillfällen, exempelvis ett samråd för bredare stråk, och ett för mer definierade sträckor.

Samrådet har stor betydelse för den fortsatta prövningen och det är viktigt att utmaningar och knäckfrågor tas upp. Under sammanställningen av samrådsunderlag för nätägaren därför dialog med olika intressenter som exempelvis samebyar, kommuner och länsstyrelser för att kartlägga motstående intressen. Berörda intressenter och myndigheter har möjlighet att yttra sig under samrådet till nätägaren. I denna aktivitet yttrar sig även Länsstyrelsen under samrådet.

Utreda BMP

Nätägaren kan i detta steg själv bedöma om ledningen kan antas medföra BMP, vilket styr omfattningen på samrådet och den obligatoriska MKB. Om nätägaren bedömer att ledningen kommer att medföra BMP kan avgränsningssamrådet hållas direkt. I processkartan visualiseras detta genom två möjliga vägar:

- Nätägaren bedömer att ledningen har BMP → informerar berörda aktörer i samrådsunderlaget inför avgränsningssamrådet att ett undersökningssamråd inte genomförs → håller avgränsningssamråd med Länsstyrelsen.
- Nätägaren gör ingen bedömning om ledningen har BMP → Länsstyrelsen utreder och tar beslut om BMP.

Utifrån samtal med nätägare är uppfattningen att de i många fall väljer att själva besluta om att ledningen kan antas ha BMP för att på så sätt skynda på processen och gå direkt till avgränsningssamråd.

BMP

Om nätägaren inte gjort en bedömning avseende BMP är det länsstyrelsen som ansvarar för beslut om BMP. Då behöver nätägaren först hålla ett undersökningssamråd, varefter en samrådsredogörelse lämnas till länsstyrelsen som utreder och beslutar om sträckningen kan antas medföra BMP. I undersökningssamrådet är målet att undersöka sträckningens miljöpåverkan, men nätägaren samlar också information om MKB:ns innehåll och utformning. När undersökningssamrådet är genomfört och länsstyrelsen tagit beslut om BMP kan avgränsningssamrådet påbörjas. Om Länsstyrelsen bedömer att det inte är betydande miljöpåverkan ska en liten MKB tas fram.

Avgränsningssamråd

Under avgränsningssamrådet får samtliga berörda aktörer ta del av nätägarens samrådsunderlag och yttra sig kring det. Målet med avgränsningssamrådet är att samla information kring hur MKB ska utformas och vilket innehåll den ska ha. Länsstyrelsen har ett viktigt uppdrag att gå igenom samrådsunderlagen och tillsätta sakkunniga som ser över lokalisering, samhällsplanering, och vilka allmänna och statliga intressen, till exempel natur- och kulturvärden, som finns i området. Nätägaren sammanställer sedan de yttranden som inkommit från samrådsaktörerna i en samrådsredogörelse. Om yttrandena innehåller information som kräver nytt förslag på till exempel stråk eller utförande på tekniken, kan ett nytt samråd och följande samrådsredogörelse behövas. Processen behöver då "backa", vilket påverkar tiden för steget. Om nätägaren vill ha ett förtydligande avseende yttrande sker det i dialog med den berörda aktören/aktörerna.

Om nätägaren, alternativt länsstyrelsen under samrådet uppmärksammar att den planerade ledningen går genom ett Natura 2000-område krävs särskilt tillstånd för att bygga ledning på marken.

Vilka ska delta vid samråd?

- Länsstyrelsen
- Berörda kommuner
- Enskilda som kan antas bli särskilt berörda

Om verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska man i avgränsningssamrådet också samråda med:

- Övriga berörda statliga myndigheter
- Den del av allmänheten som kan antas bli berörd (organisationer och andra lokala föreningar)

Fler exempel på deltagare vid samråd:

- Samebyar
- Markägare
- Telekombolag
- Trafikverket
- Försvarsmakten
- Skogsstyrelsen

MKB:n måste då innehålla de uppgifter som behövs för att bedöma påverkan på Natura 2000-området. Natura 2000-områden är platser som innefattar naturtyper och livsmiljöer som inte ska försämrats och arter som inte ska störas (naturvårdsverket, u.å).

Sammanställa MKB

Under avgränsningssamrådet ger länsstyrelsen vägledning kring innehållet i MKB:n. Vägledningen ska resultera i att MKB:n har rätt omfattning och detaljeringsgrad, så att den kan utgöra ett tillräckligt beslutsunderlag för Ei som sedan ska pröva nätkoncessionen. En avgörande faktor för omfattningen av MKB:n är om den föreslagna sträckningen bedöms innebära BMP eller inte. Om sträckningen bedöms ha BMP ska en specifik MKB tas fram, och om sträckningen inte antas ha BMP ska en liten MKB tas fram. En del av nätägarna anser att skillnaderna i kraven som ställs på liten respektive specifik MKB är relativt små. De menar också att alltför mycket information i MKB kan ge upphov till fler frågor och krav på kompletteringar, och att en omfattande MKB med flertalet utredningar inte behöver leda till en snabbare process. Att Länsstyrelsen kräver kompletteringar beror dock inte på att mer information måste ingå i MKB:n, utan att uppgifterna behövs för att bedöma verksamheten utifrån miljöbalkens materiella regler.

Materiella regler innebär krav på verksamheten, medan formella krav innehåller krav på processen (att vissa dokument ska tas fram och skickas in och vad de ska innehålla). Även Ei kan kräva komplettering från nätägaren innan de prövar ärendet för koncession. Om de formella kraven inte är uppfyllda prövas inte ansökan alls och om ansökan uppfyller de formella kraven, men saknar uppgifter som behövs för att visa att verksamheten uppfyller de materiella kraven, begär Ei in komplettering från nätägaren. Länsstyrelsen och Ei kan alltså begära materiella kompletteringar från nätägaren både om materialet i MKB eller om koncessionsansökan bedöms som bristfällig. Trots att de formella kraven blir lägre vid en liten MKB finns det fortfarande ett antal uppgifter som Ei och Länsstyrelsen behöver för deras materiella bedömning. Att lämna "för mycket" information är således bättre än att "lämna för lite" från ett myndighetsperspektiv, då det minskar risken för kompletteringar.

En MKB ska enligt förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar bland annat innehålla en beskrivning av vilka intressen som finns på platsen/området och hur ledningen kommer att påverka dessa. Inför framtagandet av MKB måste nätägaren därför ha genomfört de inventeringar av natur och kultur, exempelvis fågelinventeringar, som krävs för att kunna uppfylla dessa krav. Inventeringarna påverkar i många fall ledtiden för projektet beroende på omfattning och när på året de kan utföras. Nätägarna upplever att det inte alltid är tydligt exakt vilka inventeringar som behöver göras, och att det därför finns en risk att det senare i processen dyker upp krav på nya inventeringar.

Om en brist i MKB framkommer under en överklagan kan det betyda att processen behöver backas. Exempelvis kan nätägaren behöva utföra en kompletterande fågelinventering, som skickas till Ei, som i sin tur fattar ett nytt beslut avseende koncession. För att minimera risken för omtag vid ett eventuellt överklagande gör nätägaren därför ofta omfattande inventeringar, vilket både fördyrar processen och leder till längre ledtid. Nätägarna menar därför att det är viktigt att de inventeringar som ska genomföras är tydligt motiverade utifrån risk och miljönytta. En förklaring på att länsstyrelsen ställer krav på inventeringar senare i processen kan vara att inventeringar är svåröversägliga, däremot menar nätägare att länsstyrelserna kan arbeta med ökad tydlighet i ett tidigare stadium.

De yttranden som inkommer från samrådsaktörerna kan ofta innehålla motstridiga synpunkter. En utmaning för nätägaren är därför att värdera sträckningens olika konsekvenser och göra en avvägning mellan dessa. En del nätägare menar att de även här saknar tydlig vägledning och direktiv från länsstyrelsen, även om det i slutändan är nätägaren som behöver fatta beslutet om i vilken grad yttrandena ska beaktas.

Sammanställa koncessionsansökan

Efter att nätägaren färdigställt MKB:n sammanställs innehållet i koncessionsansökan som skickas till Ei. Koncessionsansökan ska innehålla:

- Samrådsredogörelser
- MKB (Specifik MKB vid BMP, liten MKB vid ej BMP)
- Karta och GIS-fil
- Fastighetsförteckning och förteckning över rättighetsinnehavare
- Inventeringar
- Teknisk beskrivning
- Alternativredovisning och kostnader (Ei, 2020)

Markåtkomst för inventeringar

Nätägaren identifierar vilka inventeringar som måste genomföras inför byggnation av ledningen och förbereder markåtkomst för detta. Nätägaren kan, exempelvis genom skrivbordsstudier samla tillgänglig information från olika källor, eller med stöd från allemansrätten, besöka den specifika platsen för att skapa en första bild över marken.

Identifiera tillträdesbehov för undersökning

Genom samrådet kan nätägaren skapa en förståelse för hur besvärligt markåtkomsten för deras preliminära sträckning kan bli och hur stor risken för överklagan är. De två alternativ som nätägaren har för att få beträda marken för undersökning är att direkt få tillstånd av berörda markägare eller att ansöka om tvingande beslut om tillträde att undersöka marken hos Ei. Det sistnämnda är en ny möjlighet sedan den 1 augusti 2021, och en del nätägare har därför hittills inhämtat medgivande från markägare först i projekteringssteget. Notera att det är först i steget nätkoncession som nätägaren tecknar markupplåtelseavtal med markägare eller ansöker om tillträde hos Ei.

Teknisk utformning

Nätägaren har ofta redan i nätutredningen gjort en preliminär inriktning i valet mellan markkabel och luftledning. Däremot behöver de fortsätta att utreda den tekniska utformningen för både luftledning och markkabel för att för- och nackdelarna med dessa ska kunna vägas mot de miljömässiga konsekvenser och andra påföljder som framkommer i samrådet. Huvudalternativet avseende teknikval kan således inte tas fram förrän samrådet är genomfört. Ei ska i sin prövning beakta att bästa möjliga teknik används enligt miljöbalken och därför är motiveringarna av stor betydelse.

Byggbarhetsanalys, teknisk beskrivning

I denna aktivitet genomför nätägaren en byggbarhetsanalys kopplad till sträckningen, och tar fram en teknisk beskrivning för ledningens utförande, innehållande avvägningar som dimensionering och stolptyp, och samlar in terrängdata och laserscanning.

Komplicerande faktorer i steget

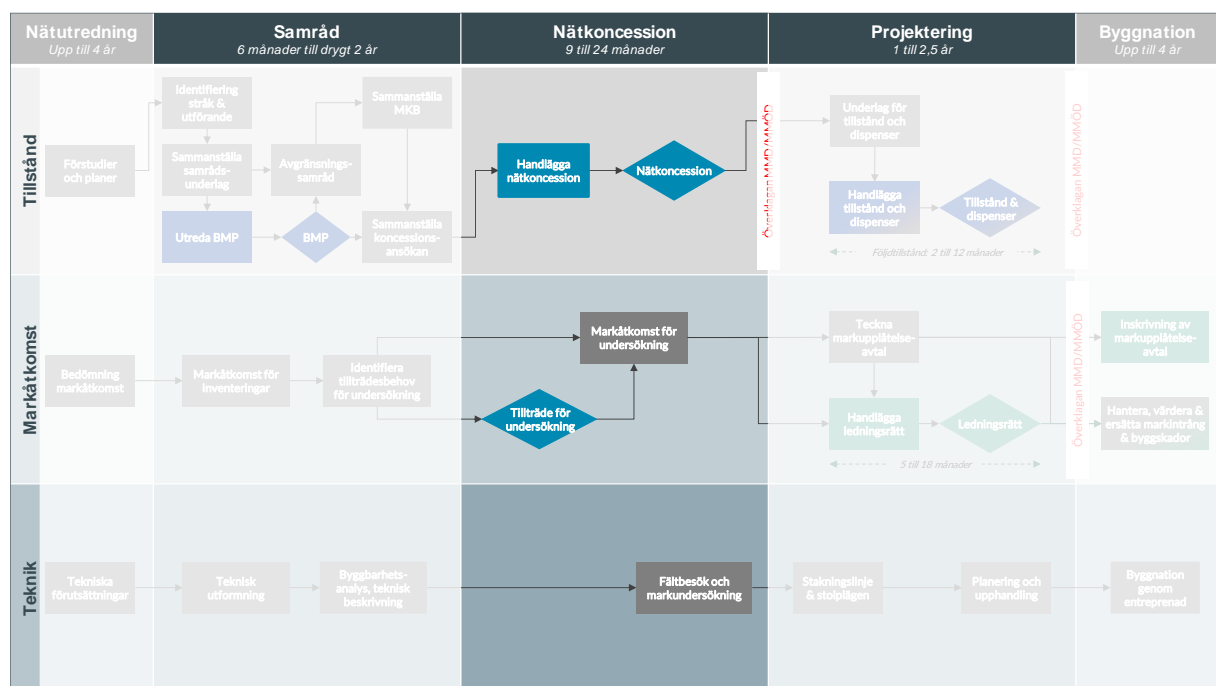
En mängd faktorer som ledningens sträckning, antal berörda intressenter och sakägare, möjlighet till miljöinventeringar som kan kräva tillstånd eller beslut för markåtkomst och geografiska förutsättningar påverkar ledtiden för steget, liksom kraven på nya inventeringar och utredningar som framkommer under samrådet.

Flera nätägare upplever att bristande vägledning och otydliga besked från länsstyrelsen kan påverka ledtiden, exempelvis rörande nödvändiga miljöinventeringar. Om flera länsstyrelser är involverade, menar en del nätägare att det finns en risk att länsstyrelserna ger olika typer av vägledning och besked. Enligt dessa nätägare upplevs också definitionen av liten respektive specifik MKB som otydlig, trots att innehållskraven på en MKB förklaras i miljöbalken och även återfinns på naturvårdsverkets

hemsida. En förklaring till detta kan vara att lagstiftningen och den vägledning som finns av naturliga skäl inte kan beskriva exakt i detalj vad som ska ingå i en MKB, eftersom det skiljer sig från fall till fall. Innehållet i en MKB måste också anpassas efter vad som berörs och nivån av påverkan längs sträckningen, och går inte på ett heltäckande sätt att lista på förhand.

4.3.3 Nätkoncession

Nätkoncession är det tredje steget i nätutvecklingsprocessen. Efter en stickprovsanalys av tidigare ärenden uppskattar Ei att det här steget tar mellan 9 och 24 månader, utan överklagandetiden och domstolsinstansernas prövningstid. Genomsnittstiden uppges vara 18 månader.

Figur 9 - Processteget Nätkoncession

Aktiviteter

Handlägga koncession

När nätägaren skickat in sin koncessionsansökan påbörjas granskningen av ansökan. Ansökan genomgår en kvalitetssäkring i avdelningens kvalitetsstyrningsforum, där det beslutas om ansökan behöver kompletteras. Ei skickar i så fall en begäran om komplettering till nätägaren, och nätägaren svarar med en kompletterad ansökan. Från och med den 1 mars 2022 ska Ei, under handläggningen, konsultera med företrädare för det samiska folket i ärenden som kan få särskild betydelse för dem. Lagen om konsultation gäller ärenden som inkommit efter den 1 mars 2022 (Ei, 2022). När ansökan anses vara komplett skickas ärendet på remiss.

En koncessionsansökan remitteras via mejl och innehåller information om att Ei vill ha in synpunkter från berörda aktörer. Remisstiden är två månader, men remissinstanser begär ofta anstånd med att inkomma med svar och tiden för steget förlängs. Inventeringar som innehåller sekretessbelagd information skickas direkt till kommun och länsstyrelse. Om ledningen kan antas ha BMP kungörs detta. Obligatoriska remissinstanser enligt ellagen är *Försvarets radioanstalt (FRA)*, *Försvarsmakten (FM)*, *Elsäkerhetsverket*, *kommun*, *länsstyrelse* och *områdeskoncessionsinnehavare (nätägaren)*. Därutöver väljer handläggaren andra lämpliga remissinstanser beroende på ärendets art, *exempelvis*

SONDER

Skogsstyrelsen, Luftfartsverket, Trafikverket, Sjöfartsverket, Svenska kraftnät, Naturvårdsverket och samebyar.

Av kvalitetsskäl granskas inkomna yttranden av en ny handläggare på Ei, som tar ställning till om något nytt tillförts ärendet och vad som i så fall behöver skickas till nätägaren för bemötande. Handläggaren granskar bemötandet med eventuella kompletteringar, och tar därefter ställning till om det ärendet är komplett. Beslutsförslaget skrivs när handläggaren har prövat påverkan på samtliga intresseområden.

Koncession

Handläggaren på Ei prövar och beslutar om nätkoncession och nätägaren får avslag eller tillstånd att bygga ledningen. Alla beslut kungörs sedan i Post- och Inrikes tidningar och om ledningen antas ha BMP kungörs även beslutet i lokaltidningar. Beslutet ska dessutom delges nätägaren och de sakägare och intressenter som yttrat sig i ärendet. Övriga kända intressenter meddelas genom att en kopia av beslutet skickas för kännedom. Det kan ta olika lång tid innan beslutet vinner laga kraft beroende på när de som delgivits svarar, vilket därmed påverkar ledtiden i processen.

Figur 10 - Energimarknadsinspektionens interna handläggning

Ei:s interna handläggning består av ett antal aktiviteter som alla ingår i den översiktliga processkartan. För att tydliggöra Ei:s interna arbete har figur 10 tagits fram.

Överklagan

När koncessionsbeslutet är fattat finns det möjlighet för bland annat sakägare och nätägare att överklaga beslutet till Mark- och miljödomstolen. Ei uppskattar att ungefär en fjärdedel av alla beslut överklagas, främst av markägare som inte vill ha ledningen på sin mark. Domstolsprocessen tar mellan 6 och 12 månader. Domslutet kan vidare överklagas till Mark- och miljööverdomstolen. Uppfattningen är att prövningstillstånd vanligen nekas och koncessionsbeslutet vinner laga kraft. Besked om prövningstillstånd vid överklagande till överinstans och behandling av målet i överdomstol kan ta lång tid. I kartläggningen av nätutvecklingsprocessen har detta inte utretts vidare.

Markåtkomst för undersökning

Nätägaren har tidigare identifierat tillträdesalternativ för undersökning av mark, och kan i detta steg se till att få markåtkomst för undersökning via markägare. Markägaren kan ge nätägaren sitt skriftliga eller muntliga medgivande att beträda marken för undersökning. Nätägaren kan också välja att invänta koncessionsbeslutet innan de går vidare med sin detaljprojektering.

Tillträde för undersökning

Ifall markägaren motsätter sig att nätägaren ska få genomföra undersökning på marken kan nätäga-

ren ansöka om tillträde till mark för undersökning hos Ei enligt ellagen. Ei beslutar i detta fall att nätägaren får tillgång till annans mark under viss tid för de undersökningsarbeten som behövs för att precisera ledningens sträckning eller avgöra hur byggandet och driften av ledningen påverkar miljön.

Om koncessionstillståndet per automatik skulle ge tillträde till marken för undersökning menar nätägarna att det skulle underlätta processen och möjligen förkorta ledtiden för steget.

Fältbesök och markundersökning

När nätägaren fått tillgång till marken för undersökning genomför de fältbesök och samlar in den information de behöver för att möjliggöra byggnationen av sträckningen på utvald plats.

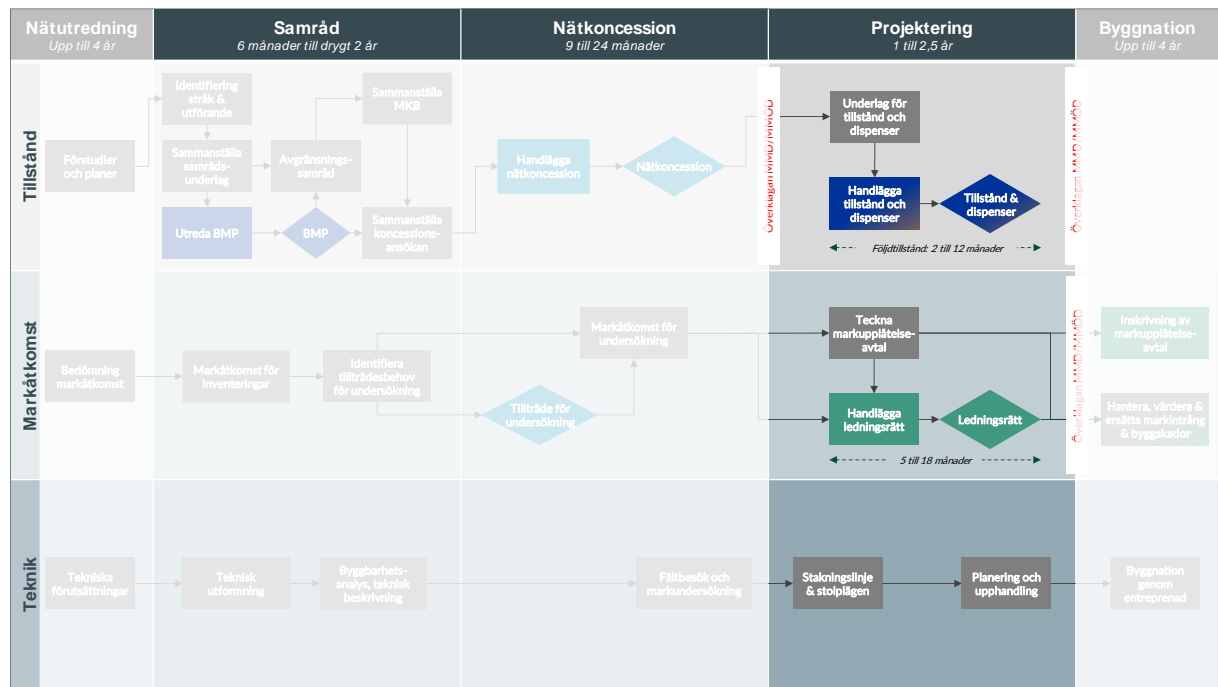
Komplicerande faktorer i steget

Ärendets omfattning, komplexitet och ofullständiga underlag/information från nätägaren har en direkt påverkan på ledtiden i steget. En komplicerande faktor ur Ei:s perspektiv är ifall nätägarens ansökan inte innehåller rätt information vilket kräver kompletteringsrundor. Nätägarna upplever i sin tur att de många kompletteringsrundorna delvis beror på bristfällig rådgivning under samrådssteget. Processen hade, enligt nätägarna, gagnats av en tydligare och mer standardiserad process där kompletteringsrundorna tydliggjorts och antalet rundor minskat.

4.3.4 Projektering

När nätägaren blivit beviljad koncession inleds förberedelserna inför byggnation. Det här steget tar enligt uppskattningar från nätägare och Lantmäteriet mellan 1 och 2,5 år. Efter en stickprovskontroll som Lantmäteriet har genomfört uppskattas handläggningstiden till minst 5 och maximalt 18 månader, utan hänsyn taget till tiden för en eventuell överprövning¹.

Figur 11 - Processteget Projektering

Projekteringssteget är för nätägaren i stora delar en teknisk konstruktionsfas som handlar om att i detalj fastställa ledningens konstruktion, exakta läge och dimensionering. Under projekteringssteget genomför nätägaren även upphandling av entreprenörer för byggnation. Nätägarna uppger att det många gånger är en utmaning att få tillräckligt många anbud, samt att få tillgång till expertkonsulter som i flertalet fall är uppbokade.

¹ En uppskattning av tidsspannet gjordes genom att utifrån ett urval av ärenden addera min- respektive maxtiden för de olika delmomenten i förrättningsprocessen.

Aktiviteter

Underlag för tillstånd och dispenser

Vissa ansökningar för tillstånd och dispenser kan påbörjas tidigare under processen beroende på hur brådslande och omfattande projektet är, och vilken risk nätägaren är villig att ta. Däremot utförs vissa utredningar först under projekteringssteget när sträckningen är bestämd i detalj, exempelvis när arkeologisk utredning och undersökning av markförorenning är gjord. Nätägaren sammanställer underlag för ansökan om de tillstånd och dispenser som krävs för att påbörja byggnationen.

Vanliga tillstånd och dispenser

- Strandskydd
- Arkeologisk undersökning och ingrepp i fornlämning
- Miljöåtgärdsplan
- Vattenverksamhet
- Reservat
- Artskydd
- Biotopskydd

Handlägga tillstånd och dispenser

När följdillstånden har sammanställts handlägger länsstyrelse och/eller kommun nätägarens ansökan om dispens eller tillstånd.

Tillstånd och dispenser

Länsstyrelse och/eller kommun fattar sedan beslut gällande följdillstånd och dispenser.

Överklagan

Alla tillstånd och beslut kan överklagas, och följdillstånden i processen är för vissa endast giltiga i två år. Om komplicerande faktorer uppstår finns därför risk att tillstånden går ut om nätägaren ansöker om dem tidigt i processen. I vissa fall kan följdillstånd behöva sökas under byggnationssteget, exempelvis om något oväntat inträffar under byggnationen, som att en tidigare okänd fornlämning upptäcks. Normalt är det i projekteringssteget som följdillstånd och dispenser kan överklagas. Däremot är uppfattningen utifrån diskussioner med nätägare att det är relativt ovanligt att dessa överklagas.

Teckna markupplåtelseavtal

För att kunna bygga en ledning måste nätägaren säkerställa rätten att ta marken i anspråk. Enligt branschens policy kring markåtkomst, ska markupplåtelseavtal i möjligaste mån tecknas med berörda markägare. En del nätägare uttrycker att deras ambition är att teckna avtal med samtliga berörda markägare men att antalet tecknade avtal skiljer sig åt i praktiken och är beroende på ledningens lokalisering och var i landet ledningen ska byggas. I de fall nätägaren och markägaren inte lyckas nå någon frivillig överenskommelse genom ett markupplåtelseavtal måste nätägaren ansöka om ledningsrätt hos Lantmäteriet.

Vissa nätägare väljer att söka ledningsrätt för hela ledningens sträckning trots att det bara är vissa markägare som inte tecknat markupplåtelseavtal. Andra nätägare menar att detta främst görs när det gäller markledning eftersom den inte är synlig, och att det är mindre vanligt att söka ledningsrätt för den totala sträckan av en luftburen ledning, om markupplåtelseavtal finns på plats. Det skiljer sig alltså åt hur nätägare agerar. Enligt expropriationslagen har markägare alltid rätt till ersättning för markintrång, och uppfattningen utifrån intervjuer med nätägare är att det kan vara ekonomiskt fördelaktigt för markägare att teckna ett frivilligt avtal, eftersom de utöver denna ersättning får ett individuellt påslag på 25%.

För att nätägaren ska kunna börja bygga så tidigt som möjligt kan de ansöka om ett förtida tillträde utfärdat av Lantmäteriet. Ett förtida tillträde innebär att nätägaren får tillstånd av Lantmäteriet att börja bygga i förväg, utan att behöva invänta att ledningsbeslutet vinner laga kraft. Enligt Lantmäteriet är ett koncessionsbeslut grunden till att ett förtida tillträde kan beviljas, och att det ofta räcker.

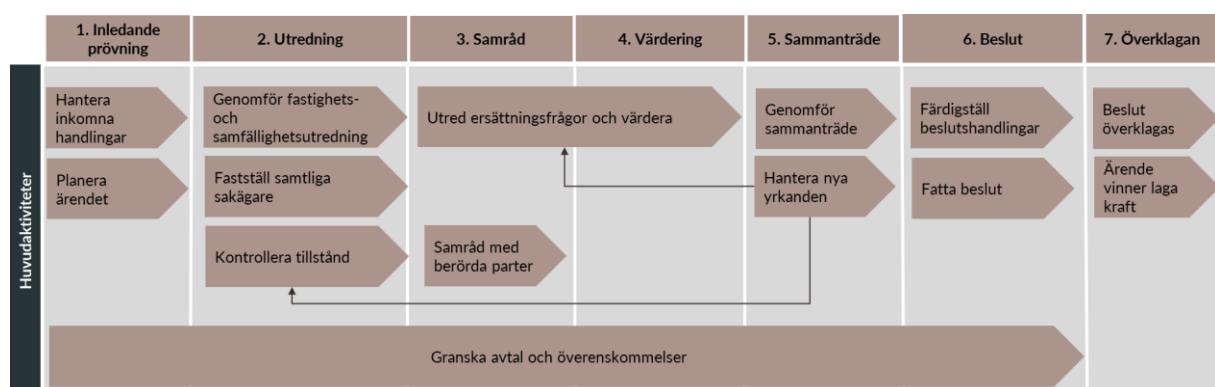
Däremot kan det inte uteslutas att det möjligen kan krävas ytterligare tillstånd som är avgörande för ledningens placering. Överlag ska ledningens placering vara så klar och givet att ärendet ska kunna stå sig vid en eventuell överklagan av ledningsbeslutet. Någon osäkerhet får alltså inte råda när nätägaren beviljas förtida tillträde. Lantmäteriets erfarenhet är vidare att nätägare ansöker om förtida tillträde i de fall där det finns ett motstånd hos fastighetsägarna mot att ledningsrätt bildas, och där det finns risk att ledningsbeslutet överklagas.

Handlägga ledningsrätt

När nätägaren ansöker om ledningsrätt hos Lantmäteriet genomför de en oberoende prövning av enskilda och allmänna intressen. Om nätägaren har tecknat markupplåtelseavtal (avtals servitut, nyttjanderätt) med markägaren kan de ansöka om fastighetsinskrivning för registrering i fastighetsregistret hos Lantmäteriet. Alternativt vända sig till Lantmäteriet som kan omvandla och/eller nybilda en ledningsrätt för att få långsiktig hållbar rätt till marken.

Lantmäteriets interna arbete börjar med att de ser över inkommen ansökan och ber om komplettering eller förtydligande från nätägaren om nödvändigt. De genomför ett antal utredningar för att fastställa sakägare och rättigheter. Handläggaren kontrollerar kommunala planer, naturskydd, strandskydd, fornminne, och att nödvändiga tillstånd finns på plats såsom bygglov, korsningsavtal, vattenverksamhet med mera. Lantmäteriet genomför också en lämplighetsprövning som utgår från lagstiftningens krav i ledningsrättslagen, samt håller eventuellt samråd med berörda myndigheter. Parallellt värderas ersättningen till fastighetsägare av sakkunnig värderare.

Alla berörda mark- och rättighetsägare kallas i normalfallet, tillsammans med nätägaren, till ett sammanträde. På sammanträdet redogör Lantmäteriet för hur besluten kommer att utformas. På sammanträdet har berörda fastighetsägare och övriga berörda möjlighet att ställa frågor till Lantmäteriet och nätägaren, samt lämna synpunkter och yrkanden. Om nya omständigheter framkommer kan ett omtag i beslutet bli aktuellt, men oftast justerar nätägaren sina planer för att gå markägare tillmötes. Eftersom nätkoncessionen gäller för detaljerad sträcka finns det däremot mycket små möjligheter för markägaren att påverka processen.

Figur 12 - Lantmäteriets aktiviteter för att handlägga ledningsrätt

Ledningsrätt

Lantmäteriet fattar en rad olika beslut i en ledningsrättsförrättning:

- Ledningsrättsbeslut
- Beslut om förtida tillträde
- Ersättningsbeslut

- Beslut om fördelning av förrättningskostnader

Lantmäteriet kommunicerar besluten till berörda aktörer via Lantmäteriets e-tjänst eller mejl.

Överklagan

Lantmäteriet har ingen statistik över antalet överklagade ledningsrätter med linjekoncession, men deras uppfattning är att det sker relativt ofta i stora projekt, vilket även nätägarna bekräftar. Alla sakägare i förrättningen kan överklaga de beslut Lantmäteriet fattar, och en vanlig anledning till att markägare överklagar är att de känner sig oinformerade om processen eller missnöjda med nivåer på ersättning. Därför är det av stor vikt att eventuellt motstånd mot ledningen hanteras av nätägarna tidigt i nätutvecklingsprocessen och inte först när ledningsrättsbeslutet är fattat. Nätägarna strävar efter att ha god dialog och nå fram till tidiga frivilliga överenskommelser.

Om Lantmäteriet har beslutat om förtida tillträde får byggnationen starta oavsett överklagande. Om Lantmäteriet däremot inte beslutat om förtida tillträde stoppar överklagandet hela processen. En del nätägare uttrycker att de därför ofta ansöker om förtida tillträde, eftersom det ger dem möjlighet att påbörja byggnationen trots eventuellt överklagande. Lantmäteriets erfarenhet är att nätägare ansöker om förtida tillträde i de fall där det finns ett motstånd hos fastighetsägarna mot att ledningsrätt bildas, och där det finns risk att ledningsbeslutet överklagas. Hos respektive instans tar en överklagan ungefär ett år att hantera. Ett förtida tillträdesbeslut som överklagas hanteras däremot skyndsamt av domstolen och beslut fattas vanligen inom någon månad.

Detaljerad stakningslinje och stolpläge

När nätägaren fått tillträde till marken för byggnation projekteras ledningen, stakningslinje upprättas, och exakta stolplägen och vinkelpunkter bestäms.

Planering och upphandling

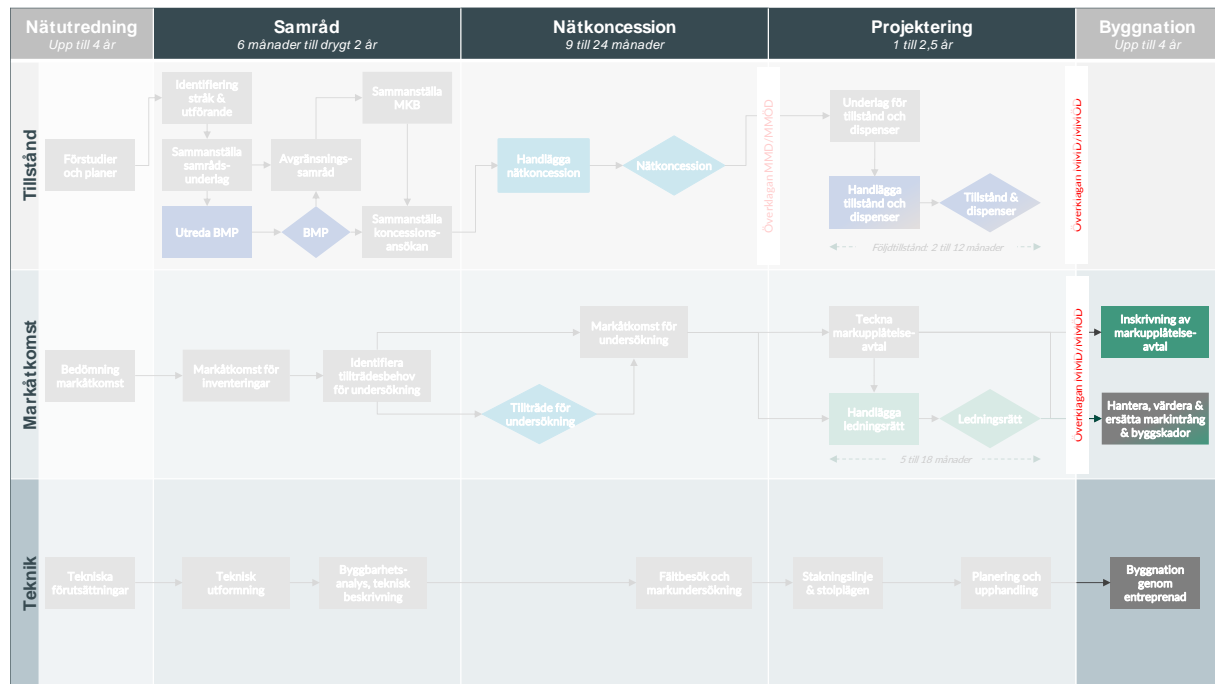
Alla försiktighetsåtgärder och skadeförebyggande åtgärder som utlovats under tillståndsprövningsprocessen sammanställs i detta steg i en miljöåtgärdsplan tillsammans med eventuella villkor i koncessionsbeslutet, följd tillstånd och dispenser. Miljöåtgärdsplanen är sedan ett viktigt underlag i entreprenadupphandlingen och byggskedet.

Komplicerande faktorer i steget

Projekteringssteget är omfattande, där många parallella aktiviteter genomförs. Ledtiderna påverkas i hög grad av projektets tekniska komplexitet, Lantmäteriets handläggning rörande ledningsrätt och handläggning av följd tillstånd och dispenser.

4.3.5 Byggnation

Byggnationen utförs antingen genom totalentreprenad eller utförandeentreprenad. Nätägarna uppskattar att steget tar mellan 1 och 4 år att genomföra.

Figur 13 - Processteget Byggnation

Aktiviteter

Inskrivning av markupplåtelseavtal

Som tidigare beskrivits kan nätägaren låta Lantmäteriet skriva in avtalsrättigheter i fastighetsregistret i de fall markupplåtelseavtal tecknas med markägare. På det sättet synliggörs rättigheten även för andra än avtalsparterna vilket kan vara bra till exempel om fastigheterna byter ägare. Inskrivning är vanligt förekommande och väljs av allt fler nätägare som ett alternativ till ledningsrätt.

Om nätägarna väljer att säkra rätten till mark med ledningsrätt innebär det ytterligare fördelar. Bland annat att man slipper bevaka de inskrivna rättigheterna när fastigheter ombildas, nybildas eller överlåts. Ledningsrätten är en så kallad officialrättighet som gäller tills vidare och syns i registerkartan. Vissa nätägare tillsammans med Lantmäteriet upplever dock att processen för att lägga markupplåtelseavtal till grund för ledningsrätt är krånglig och praktiskt utmanande, eftersom ledningsrättslagens regler fortfarande gäller. Ofta innehåller ett markupplåtelseavtal olika juridiska rättighetsformer som behöver sorteras inför ett beslut om ledningsrätt. Rena omvandlingar av markupplåtelseavtal till ledningsrätt är enligt lag möjliga men i praktiken mycket ovanliga och kräver att nätägaren lämnar ett komplett underlag till Lantmäteriet. Det vanligaste är att ledningsrätten nybildas och att markupplåtelseavtalen upphävs.

Det finns inget speciellt krav på tidpunkt för ansökan om ledningsrätt i relation till tecknandet av markupplåtelseavtal. Däremot kan avtalen bli för gamla för att ligga till grund för ledningsrätt. Uppfattningen från intervjuer med nätägare är att nätägaren inte har bråttom med att söka ledningsrätt

ifall de upprättat markkupplåtelseavtal med markägarna, därför är aktiviteten placerad under eller vanligen efter byggnationssteget.

Hantera, värdera och ersätta markintrång och byggsador

När byggnationen är klar genomförs aktiviteten hantera, värdera, ersätta byggsador. Nätägare kan själva utreda vilka ersättningar som ska betalas ut, och till vem, i de fall de tecknat markkupplåtelseavtal med markägare. Lantmäteriet värderar och beslutar om ersättningar där avtal inte kunnat tecknas med markägare. Ofta hanteras ersättning av byggsador mellan entreprenör och markägare, utan inblandning av Lantmäteriet.

Upphandlad entreprenad genomför byggnationen

Byggnationen utförs via totalentreprenad eller utförandeentreprenad, och aktiviteten innefattar bland annat skogsavverkning, slutberedning, dimensionering, materialbeställning, tillstånd för etablering, upplag, besiktning, dokumentation, extern kommunikation, miljöhantering och tillsyn. Entreprenören upprättar en projektspecifik miljöplan och genomför starkströmsmätning, och kan söka vissa tillstånd för sin verksamhet. Exempelvis tillstånd för etablering, upplag, körvägar etcetera.

Under byggnationssteget inkluderas Elsäkerhetsverket, markägare, underentreprenörer, länsstyrelser och eventuellt andra nätägare som berörs av byggnationen. Lantmäteriet är delaktiga i aktiviteten i de fall förrättningen inte avslutats och ersättningsfrågorna kvarstår att hantera.

Komplicerande faktorer i steget

Tidsrestriktioner i byggtid, till exempel häckningstider och väderlek kan påverka tiden, liksom tjälad mark och lera. Materielleveranser, transformatorer, stolpar och avbrottsplanering påverkar ytterligare tiden, exempelvis om byggnationen korsar vägar och ledningar där parallella byggnationer sker. Till sist kan beroenden och samordning av exempelvis lokala näts ombyggnad, åtgärder på lokala nät, vindkraftsbyggnation och övrig infrastruktur ha en påverkan på ledtiderna för steget.

5. Ledtider

I det här avsnittet beskrivs ledtiderna i processens olika steg, tillsammans med ett resonemang kring vad som påverkar dem. Stegen *Nätutredning* och *Byggnation* redovisas inte i detalj i detta kapitel, då enhetlig underliggande information saknas och aktiviteterna utförs enskilt av nätägaren med hjälp av konsulter och entreprenörer. Det gör att arbetet inte har någon egentlig yttre påverkan i form av krav på tillstånd, yttranden eller medgivanden. Ledtider för de aktiviteter i processens arbetsströmmar som tydligt kan genomföras parallellt med de mer tidskrävande aktiviteterna redovisas inte. Till exempel finns ingen aktivitet i teknikströmmen med, eftersom allt arbete där sker parallellt med arbetet i tillstånds- och markåtkomstströmmarna, och påverkar därför inte den totala tiden för nätutvecklingsprocessen.

Ledtiderna redovisas i form av min- och maxtider för processens aktiviteter och kan på så sätt illustrera ett spann för varje steg och för processen som helhet.

5.1 Samråd

I bilden nedan visas minsta tiden i mörk färg och spannet till maxtiden i en ljusare färg. Den ljusare gula stapeln visar den ackumulerade maxtiden, dvs när en aktivitet avslutas om den och alla föregående aktiviteter har tagit sin maxtid. Tiderna baseras på uppskattningar från nätägare och myndigheter.

Aktiviteter	Månader		År		
	Min	Max	1	2	3
Identifiera stråk och utförande*	1	6			
Sammanställa samrådsunderlag*	2	6			
Utredning och beslut om BMP	0	2			
Avgränsningssamråd	2	4			
Sammanställa miljökonsekvensbeskrivning*	2	6			
Sammanställa koncessionsansökan	1	2			
Samråd tar mellan ett halvår och drygt två år					

* inklusive inventeringar

Figur 14 - Ledtider Samråd

I det här steget genomförs majoriteten av arbetet av nätägaren (grå). Länsstyrelserna (blå) är en viktig aktör i flera aktiviteter, men är endast eget ansvarig för utredning och beslut om BMP. Utöver det är berörda sakägare som kommuner, markägare och myndigheter involverade, men har ingen direkt påverkan på ledtiderna, förutom i de fall de begär anstånd eller dröjer med samrådsyttrande.

I grunden är det nätägarens processer i samrådssteget som påverkar ledtiderna. Hur snabbt nätägaren kan arbeta med att *identifiera stråk och utförande*, samt *sammanställa samrådsunderlag* och

koncessionsansökan beror på projektets komplexitet och omfattning, effektiviteten i nätägarens egna processer samt resurstillgång.

Länsstyrelsen har en central roll i processteget, vad gäller deltagande och yttranden i samråd. Länsstyrelsen har en rådgivande roll, dels i tidigt skede men också inför arbetet med MKB (avgränsningssamråd). Länsstyrelsen fattar beslut om BMP, om nätägaren inte gjort en egen bedömning. Nätägaren gör dock ofta själva en bedömning om BMP och genomför avgränsningssamrådet utan länsstyrelsens beslut om BMP. Som vi kan notera i bilden ovan är däremot leddtiden kring BMP i det närmaste försumbar i sammanhanget.

Med bra förarbete kan aktiviteten *avgränsningssamråd* hållas med en förutsägbar tidsåtgång. I större projekt kan samråd ske i flera steg, allteftersom sträckningsförslagen preciseras. Oförutsedda större hinder som uppstår under samrådet kan däremot kräva ett omtag rörande både teknik och sträckning med nya samråd, vilket förlänger leddtiden väsentligt. Det är däremot ovanligt och kan betraktas som en ytterlighet och därmed inkluderar inte den här redovisningen ett större omtag i leddtiden för aktiviteten.

Omfattningen på samråden och antalet länsstyrelser som involveras kan påverka leddiderna betydligt. Olika bedömningar hos länsstyrelserna kan till exempel skapa otydlighet och merarbete.

Miljöinventeringarna är grundläggande för framför allt *sammanställningen av miljökonsekvensbeskrivningen* och har stor påverkan på leddiderna i det här steget. Främst på grund av vilka och hur många inventeringar som krävs, men också när på året de kan genomföras. I de flesta fall krävs snöfri mark och dagsljus för att genomföra en inventering. I värsta fall kan nätägaren därför behöva vänta upp till ett halvår eller mer på att förutsättningarna är de rätta. Inventeringarna ingår i flera av aktiviteterna och inkluderar bland annat:

- Naturvärdesinventering, NVI
- Riktade fågelinventeringar, till exempel örn, skogshöns, lomar och ugglor
- Andra riktade artinventeringar, såsom groddjur, hasselmöss, salamander etcetera
- Arkeologisk utredning, steg 1
- Inventering och provtagning av markföroreningar

Tiden det tar att genomföra en inventering varierar stort beroende på ledningens längd och vilken typ av inventering det rör sig om. En utmaning för nätägaren är bristande tillgång på fältinventerare för själva arbetet med att upprätta inventeringsrapporter, vilka krävs som underlag i koncessionsansökan. Enligt intervjuade nätägare är fältinventerare under inventeringssäsong mycket upptagna och måste därför prioritera fältarbete före rapportskrivande. Ledtiderna för de aktiviteter som inkluderar inventeringar har därför tagit höjd för detta.

5.2 Nätkoncession

I bilden nedan visas minsta tiden i mörk färg och spannet till maxtiden i en ljusare färg. Den ljusare gula stapeln visar den ackumulerade maxtiden, dvs. när en aktivitet avslutas om den och alla föregående aktiviteter har tagit sin maxtid. Tiderna i tabellen baseras på stickprovsanalys på Ei, och genomsnittstiden för hela processteget är 18 månader, om inga överklaganden görs.

Aktiviteter	Månader		År	
	Min	Max	1	2
Kötid	4	6		
Handlägga koncessionsansökan	4	8		
Beslut om koncession	1	10		
Nätkoncession tar mellan 9 månader och 2 år				

Figur 15 - Ledtider Nätkoncession

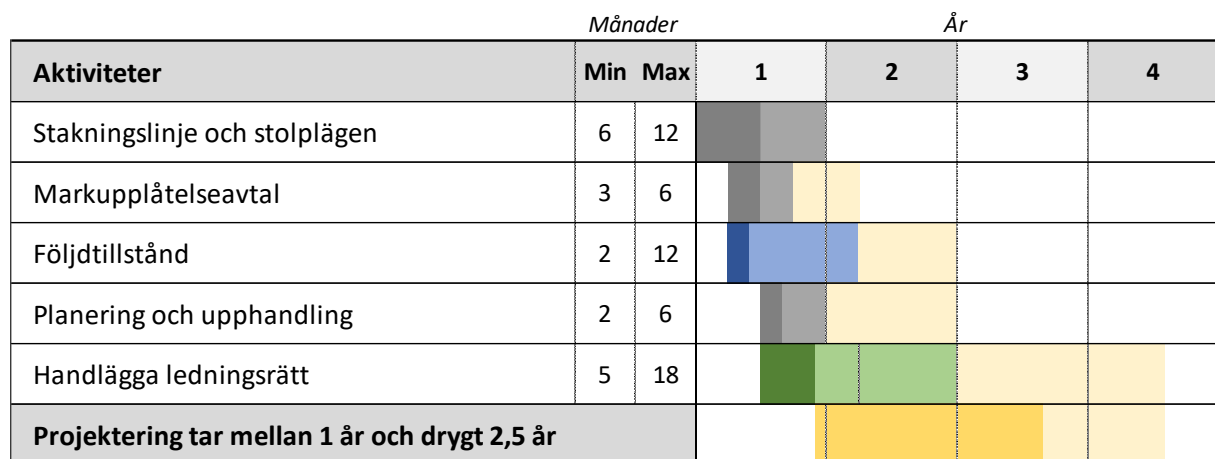
Ledtiderna i det här steget beror i hög grad på kö- och handläggningstider hos Ei. Kötiden innan ett ärende plockas upp av en handläggare kan härledas till resursbrist och har inget med processen i sig att göra.

Ledtiderna i handläggningen påverkas i hög grad av komplicerande faktorer som ledningens sträckningsmässiga komplexitet, mängden kompletteringar som behöver samlas in från nätägaren, och till viss del av begäranden om anstånd att svara på remiss från olika aktörer. Även delgivningen av beslutet om koncession kan påverka ledtiden, i de fall en sakägare inte kan nås eller bekräftar mottagandet av beslutet.

Enligt Ei överklagas omkring 25% av koncessionsbesluten, med en genomsnittstid på 9 månader.

5.3 Projektering

I bilden nedan visas minsta tiden i mörk färg och spannet till maxtiden i en ljusare färg. Den ljusare gula stapeln visar den ackumulerade maxtiden, dvs. när en aktivitet avslutas om den och alla föregående aktiviteter har tagit sin maxtid. Ledtiderna baseras på uppskattningar från nätägare, samt stickprovsanalyser från Lantmäteriet. Det vanliga spannet ligger mellan 1 och 2,5 år, men kan i exceptionella fall ta upp mot 4 år.

Figur 16 - Ledtider Projektering

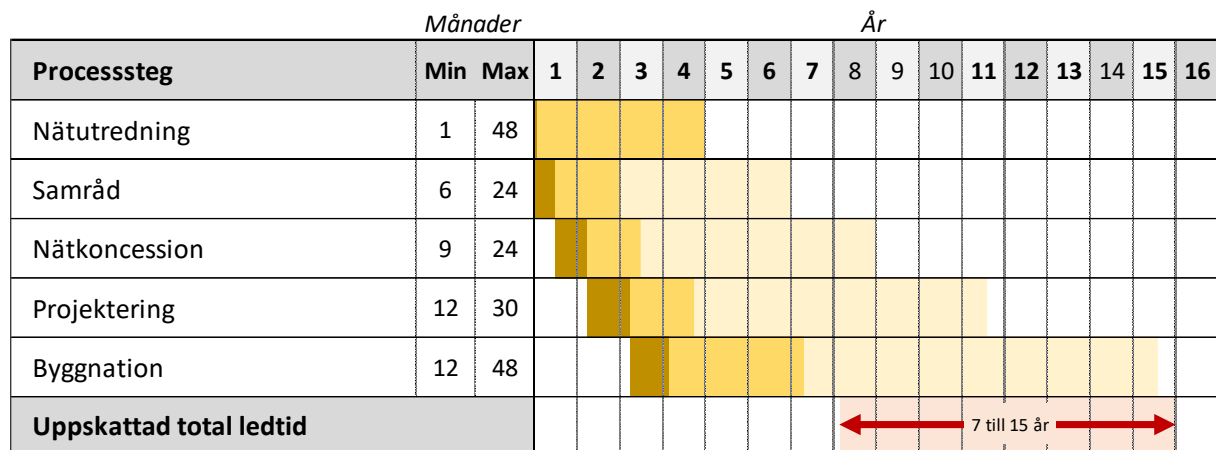
Nätägaren (grå) och Lantmäteriet (grön) är huvudaktörer i det här steget, med länsstyrelser och kommuner (blå) som viktiga aktörer i handläggning av följdtilstånd. Flera av aktiviteterna kan som bilden visar genomföras parallellt. Stakningslinje och stolplägen påverkar dock arbetet med avtal och tillstånd liksom planering och ansökningar om ledningsrätt. Därför påbörjas oftast dessa aktiviteter efter att arbetet med stakningslinje och stolplägen färdigställts.

Ledtiderna för handläggning av ledningsrätt hos Lantmäteriet påverkas mest av hur komplicerade utredningarna rörande sakägare, fastigheter och samfälligheter är, värderingsfrågor, samt hur mycket tid som går åt för sammanträden och behandling av yttranden. Till viss del kan ledtiderna påverkas av nätägarens egna förhandlingar med markägare om åtkomst och ersättningar, vilket kan medföra att ärenden blir liggande hos Lantmäteriet i avvaktan på besked från nätägaren.

Ledtiderna för det här steget påverkas vidare av handläggningstider för följdtilstånd hos länsstyrelser och kommuner, men också av arbetet med markupplåtelseavtal, projektets tekniska komplexitet och detaljprojektering av ledningens plan, profil och dimensionering. Eventuella överklaganden av följdtilstånd eller ledningsrätt har förstås en betydande påverkan på ledtiden, och kan i värsta fall bli uppemot 12 månader per överklagande.

5.4 Summering

Arbetet med samråd, nätkoncession och projektering har redovisats ovan med ledtider och resonemang om komplicerande faktorer som kan fördröja arbetet. Innan det arbetet tar vid har, som beskrivits, nätägaren genomfört steget nätutredning vilket kan gå på ett par veckor upp till fyra år. Till sist genomförs byggnationen för sträckningen som tar upp emot 4 år. Bilden nedan visar en summering av ledtiderna i processens alla steg exklusive eventuella överklaganden.

Figur 17 - Ledtider totalt

Att alla steg skulle kunna utföras på minsta möjliga tid, och att ett projekt därmed slutförs på 3 år, är ett osannolikt utfall. En mer realistisk uppskattning från både nätägare och myndigheter är att processen i bästa fall tar 7 år. För att få en realistisk uppskattning av spannets andra ytterlighet om 15 år är det nödvändigt att inkludera överklaganden då dessa avsevärt påverkar ledtiden.

Processtegen utförs idag i princip helt sekventiellt. Samrådssteget påbörjas när nätutredningen är klar och avslutas med en färdig koncessionsansökan. Nätägaren väntar därefter med att påbörja projektering tills koncessionsbeslutet vunnit laga kraft, framförallt för att inte riskera onödiga utgifter för den kostnadskrävande projekteringen. Till sist påbörjas byggnation när projekteringen är färdig.

Nätutredning och byggnation har de bredaste ledtidsspannen i processen. Som beskrivits ovan beror det på en rad olika faktorer kring ledningens faktiska utformning, teknik och markförhållanden, där det kan vara svårt att hitta samlade eller generella ledtidförkortande åtgärder. De tre stegen mellan nätutredning och byggnation har i stort samma ledtider, trots den annorlunda karaktären på ingående aktiviteter och komplicerande faktorer. I samrådssteget ligger fokus på förberedande arbete i form av kommunikation och samråd, inventeringar och sammanställning av material. Nätkoncessionssteget utgörs av en mer eller mindre ren tillståndshandläggning på en myndighet. Projekteringssteget skiljer sig från övriga steg, och har ett antal olika aktiviteter för detaljplanering, tillstånd och åtkomst till mark. Möjligheten till ledtidförkortande åtgärder bör därför vara av skiftande karaktär i processens olika steg. Trots att omfattningen av de olika åtgärderna skiljer sig åt i stegen har kartläggningen visat att det sammantaget finns en god vilja att effektivisera processen, och således korta ledtiderna hos både myndigheter och nätägare.

Källhänvisningar & referenser

- E.ON. *Så fungerar Sveriges elnät*. 2021. [Så fungerar Sveriges elnät - eon.se](https://www.eon.se) (hämtad 2022-03-03)
- Energimarknadsinspektionen. *Checklista – Ansökan om nätutvecklingsprocessen*. 2020. [Checklista - Ansökan om nätutvecklingsprocessen - Energimarknadsinspektionen \(ei.se\)](https://www.ei.se) (hämtad 2022-03-04)
- Energimarknadsinspektionen. *Elledningar som berör samiska intressen ska konsulteras med Sameetinget*. 2022. <https://ei.se/om-oss/nyheter/2022/2022-02-18-elledning-som-beror-samiska-intressen-ska-konsulteras-med-sametinget> (hämtad 2022-03-17)
- Energimarknadsinspektionen. *Nätutvecklingsprocessen*. 2022. <https://www.ei.se/bransch/koncessioner/natkoncession-for-linje> (hämtad 2022-03-03)
- Energimarknadsinspektionen. *Uppdrag och styrning*. 2020. [Uppdrag och styrning - Energimarknadsinspektionen \(ei.se\)](https://www.ei.se) (hämtad 2022-03-03)
- Lantmäteriet. *Om Lantmäteriet*. u.å. [Om Lantmäteriet | Lantmäteriet \(lantmateriet.se\)](https://www.lantmateriet.se) (hämtad 2022-03-03)
- Länsstyrelseinstruktion SFS nr: 2017:868
- Länsstyrelsen. Vårt uppdrag. u.å. [Vårt uppdrag | Länsstyrelsen Stockholm \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se) (hämtad 2022-03-03)
- Naturvårdsverket. *Förutsättningarna för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden*. u.å. [Natura 2000 i Sverige \(naturvardsverket.se\)](https://www.naturvardsverket.se) (hämtad 2022-03-05)
- Näringsdepartementet. 2022.
- Uppdrag att utveckla metoder och samverkansformer för samråd om projekt som syftar till minskad miljö- och klimatpåverkan* (hämtad 2022-02-22)
- Regeringen. *Moderna tillståndsprocesser för elnät*. 2019. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2019/06/sou-201930/> (hämtad 2022-03-03)
- Svenska kraftnät. *Sveriges elnät*. 2021. [Sveriges elnät | Svenska kraftnät \(svk.se\)](https://www.svk.se) (hämtad 2022-03-03)
- SFS 1972:719. *Expropriationslag*. Justitiedepartementet L1 (kap 4)
- SFS 1973:1144. *Ledningsrättslag*. Justitiedepartementet L1 (kap 6 – 12)
- SFS 1997:857. *Ellag*. Infrastrukturdepartementet RSED E (2 kap)
- SFS 1998:808. *Miljöbalk*. Miljödepartementet (6 kap 10 – 32 §)
- SFS 1998:905. *Förordning om miljökonsekvensbeskrivningar*. Miljö- och energidepartementet (6 kap. 11 §)
- SFS 2021:808. *Förordning om nätkoncession*. Infrastrukturdepartementet (2 kap 14 §)

Bilaga 1 – Övergripande processkarta

